

UiO : **Det juridiske fakultet**

Voldtektsbestemmelsen - § 192 første ledd litra b

Er intensjonen med endringene i voldtektsbestemmelsen fra 2010 fulgt opp av domstolene?

Kandidatnummer: 580

Leveringsfrist: 25.11.2012

Antall ord: 16 279

Innholdsfortegnelse

1	INTRODUKSJON OG BAKGRUNN	1
1.1	Presentasjon av tema	1
1.1.1	Loven og bestemmelsen	1
1.1.2	Aktualitet	1
1.1.3	Bakgrunn	2
1.2	Endringer i sedelighetskapittelet	2
1.3	Internasjonale konvensjoner og forpliktelser	3
1.4	Angivelse av oppgavens emne	5
1.5	Metode	6
1.6	Videre fremstilling	8
2	VOLDTEKTSBESTEMMELSEN § 192 FØRSTE LEDD LITRA B	9
2.1	Innledning	9
2.2	Straffelovens § 192 første ledd litra b	9
2.2.1	Begrepene «festvoldtekt» «sovevoldtekt» og «nachspiel voldtekt»	10
2.3	Straffbarhetsvilkårene	10
2.4	Den objektive gjerningsbeskrivelsen i første ledd litra b	12
2.4.1	«Seksuell omgang»	12
2.4.2	«Bevisstløs»	14
2.4.3	«Av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen»	15
2.5	Skyldkrav	15
2.5.1	Forsett	15
2.5.2	Grov uaktsomhet	17
2.6	Strafferamme	18
2.6.1	Oversikt over strafferammene	20
2.6.2	Begrepene «minstestraft» og «normalstraff»	22
2.6.3	Formildende og skjerpene omstendigheter	24

3	RETTSPRAKSIS	27
3.1	Avgjørelser vedrørende straffelovens § 192 første ledd litra b	27
3.2	Gjennomgang av rettspraksis.....	27
3.2.1	Voldtektstilfeller begått <i>før</i> lov endring i 2010 om straffeutmåling.....	27
3.2.2	Voldtektstilfeller begått <i>etter</i> lov endring i 2010 om straffeutmåling	33
3.2.3	Frifunnet.....	37
3.3	Oppsummering formildende og skjerpende omstendigheter.....	39
3.4	Analyse av rettspraksis	40
4	AVSLUTNING	52
	LITTERATURLISTE OG VEDLEGG	53

1 Introduksjon og bakgrunn

1.1 Presentasjon av tema

1.1.1 Loven og bestemmelsen

Denne avhandlingen omhandler straffelovens § 192 første ledd litra b.¹ Bestemmelsen regulerer voldtekt og finnes i kapittel 19 om seksualforbrytelser i straffeloven. Formålet med kapitlet om seksualforbrytelser er å beskytte det enkelte individ mot seksuelle overgrep.²

Bestemmelsen tar for seg «den som har seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller av andre grunner er ute av stand til å motsette seg handlingen», disse handlingene blir ofte kalt «sovevoldtekt», «festvoldtekt» eller «nachspielvoldtekt». Avhandlingens tema er hvordan domstolene forholder seg til denne relativt nye bestemmelsen. Formålet med oppgaven er å finne ut av hva § 192 første ledd litra b inneholder og i forlengelse av dette se på hvordan rettspraksis forholder seg til bestemmelsen og de endringene den gjennomgikk i 2010.

Ved voldtekt blir man påtvunget seksuell omgang ofte ved bruk av trusler og vold. En person som begår voldtekt trenger nødvendigvis ikke å bruke vold eller trusler. I tilfeller hvor fornærmede er bevisstløs på grunn av for eksempel rus eller søvn eller av andre grunner ikke klarer å motsette seg handlingen, kan personen som utfører overgrepshandlingen bli dømt for voldtekt, det er disse tilfellene som reguleres av straffelovens § 192 første ledd litra b.

1.1.2 Aktualitet

I følge Statistisk sentralbyrå var det i 2011 et historisk høyt antall anmeldte seksuallovbrudd. Det var 4 600 seksuallovbrudd som ble anmeldt i 2011 hvorav 1 075 var voldtekt og 138 voldtektsforsøk. Dette er cirka tre anmeldelser om dagen, og enda er det mange voldtekter som ikke blir anmeldt, mørketallene er store. Det var 7 % flere anmeldelser av seksualforbrytelser i

¹ Straffeloven av 22.mai 1902 nr. 10

² Ot. prp.nr. 22 (2008-2009) s. 210.

2011 enn i 2010. Når det gjelder voldtekt er det en jevn økning av voldtekter fra midten av 1990-tallet.^{3 4}

Voldtekt er en krenkelse av grunnleggende menneskerettigheter, som retten til fysisk og psykisk integritet, retten til seksuell selvbestemmelse og retten til å beskytte seg mot diskriminering.⁵

1.1.3 Bakgrunn

I 2000 ble blant annet bestemmelsen § 192 første ledd litra b vedtatt ved lov (lov av 11. august 2000 nr. 76).⁶ Ved denne lovendringen ble bestemmelsen som tidligere stod i § 193 i straffeloven ført inn i straffelovens § 192, og ble samtidig klassifisert som voldtekt.⁷ Ved denne lovendringen ble grov uaktsom voldtekt kriminalisert. En av grunnene til endringene var kritikken Norge hadde fått internasjonalt da den tidligere bestemmelsen, straffeloven § 193, på dette feltet ikke var å anse som voldtekt.⁸

Tabellen som følger vedlagt viser hvor mange av de etterforskende sakene det ble satt ut tiltale. Her kan vi se at tallene er synkende for hvert år. Se *vedlegg 1*.

1.2 Endringer i sedelighetskapittelet

Den nåværende straffeloven ble vedtatt i 1902. Det har blitt gjennomført endringer underveis, og endringene preges av den tiden de blir endret i. Det har gjennom tidene blitt gjennomført betydelig revideringer av sedelighetskapittelet. Første endring skjedd i 1927. Da ble minimumstraffen hevet fra ett år til tre år etter kritikk om for lave straffer. I 1963 ble sedelighetskapittelet på nytt revidert. Da ble minstestrafen for voldtekt igjen satt ned til ett år. Det ble også foretatt endringer hvor bestemmelser i kapittelet ble forenklet og det ble færre

³ Statistisk sentralbyrå (2012)

⁴ Justis og beredskapsdepartementet (2011)

⁵ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 226

⁶ Ibid. s. 215

⁷ Ibid. s. 216

⁸ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (2012)

paragrafer enn før. I 1992 hadde man gjennom blant annet forskning inntatt kunnskap om skadevirkningen ved seksuelle overgrep mot barn. På bakgrunn av dette ble straffen for slike lovbrudd skjerpet.⁹

I år 2000 ble sedelighetskapittelet atter en gang revidert. En viktig bakgrunn for denne (Ot. prp. nr 28 (1999-2000)) var å sette fokus på kvinners rettsstilling, og det faktum at en seksuell handling er en frivillig handling.¹⁰ Bakgrunnen for Ot. prp. nr 28 (1999-2000) om lovendring i straffeloven mv. (seksuallovbrudd) var Seksuallovbruddutvalget som ble opprettet 11. desember 1995. De anså det for nødvendig at sedelighetskapittelet måtte prioriteres med tanke på endringer så snart som mulig.

Denne gangen ble paragrafene igjen forenklet og språket modernisert. Blant annet ble «sedelighetsforbrytelser» endret til «seksuallovbrudd» og «seksuelle krenkelses». Straffelovens § 206 tredje punktum ble lagt til i kapittelet slik at samleie definisjonen fikk et større anvendelsesområde. Den viktigste endringen sett på bakgrunn av denne oppgavens tema er at § 192 første ledd litra b kom inn. Tilslutt ble grov uaktsom voldtekt kriminalisert.

I 2010 ble voldtektsbestemmelsen revidert og fikk høyere minstestraft og normalstraff ble innført i forarbeiderne, jf. Ot. prp nr. 22 (2008-2009) og Prop 97 L (2009-2010).

Slike endringer viser at samfunnet er i konstant i utvikling og at lovgiver bør følge samfunnets dynamikk.

1.3 Internasjonale konvensjoner og forpliktelser

Straffelovens bestemmelser om seksuallovbrudd er knyttet opp mot internasjonale forpliktelser blant annet i den europeiske menneskerettskonvensjonen og FNs kvinnediskrimineringskonvensjon.¹¹

⁹ Johs. Andenæs (2009) s. 137

¹⁰ Ot. prp. nr. 28 (1999-2000) s. 61

¹¹ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 207-209

Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) er inkorporert i norsk lov, hvor den har forrang foran andre norske lover, jf. menneskerettsloven §§ 2 og 3. Norge er i enkelte tilfeller pliktet til å sikre positive tiltak for å sikre individenes rettigheter, som for eksempel det å kreve at staten nedtegner effektive straffebestemmelser som omhandler seksuelle overgrep.^{12 13} Norge er videre forpliktet til å utarbeide bestemmelser som er i overensstemmelse med internasjonale konvensjoner.

The Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women (CEDAW) tittelen er på norsk oversatt til; Konvensjonen om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner (Kvinnekonvensjonen).¹⁴ Kvinnekonvensjonen sitt formål er å beskytte og sikre kvinner rettigheter.¹⁵

FN har opprettet et overvåkningsorgan, kalt CEDAW komiteen, som arbeider med å overvåke de 187 medlemslandene som har ratifisert konvensjonen. Denne komiteen består av 23 medlemmer fra FNs medlemsland. Personene som sitter i denne komiteen er eksperter på likestilling.¹⁶ De landene som har ratifisert avtalen må rapportere til kontrollorganet hvert fjerde år. Det rapporteres blant annet om hva de har gjort i arbeidet med å oppfylle konvensjonen.

Norge var senest i februar 2012, til vurdering hos CEDAW. Ved denne rapporteringen vurderte komiteen Norges status i saker som omhandler blant annet voldtekt.¹⁷ Komiteen mente blant

¹² Ibid. s. 208-209

¹³ M.C mot Bulgaria (2003)

¹⁴ Denne internasjonale konvensjonen ble undertegnet 18. desember 1979 i FNs generalforsamling. Kvinnekonvensjonene er basert på FNs erklæring om kvinners rettigheter, som ble vedtatt i 1967. Konvensjonen trådte i kraft 3. september 1981. Kvinnekonvensjonen ble ratifisert av Norge 21. mai 1981, og ble inkorporert i lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven) av 21. mai nr. 30 1999.

¹⁵ FN sambandet (2012)

¹⁶ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (1996-2012)

annet at definisjonen av voldtekt ikke var i overensstemmelse med internasjonal standard, og ville vite hvilke planer Norge har i forhold til å endre definisjonen slik at den inkluderer begrepet «manglende samtykke» i ordlyden.

I avgjørelsen M.C. mot Bulgaria fra 2003 (39727/98), avsagt i den europeiske menneskeretts domstol (EMD), ble krav til straffebestemmelsen om seksuelle overgrep behandlet. Saken omhandlet effektiviteten til etterforskningen av en anmeldt voldtekt. I denne avgjørelsen la EMD særlig vekt på effektivitet av straffeforfølgning av seksuelle overgrep, jf. artiklene 3 og 8 i den Europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK). I tillegg til kritikk over statens inngripen ovenfor voldtekt og hvordan etterforskning håndteres så poengterer domstolen at voldtekts begrepet har utviklet seg de siste årene, og at domstolene må være med på denne utviklingen.¹⁸ Dette er en viktig avgjørelse fra den Europeiske menneskerettsdomstolen som norske domstoler er forpliktet til å rette seg etter.

1.4 Angivelse av oppgavens emne

I denne avhandlingen tar jeg ikke for meg voldtekt generelt derimot en spesiell type voldtekt, jf. straffeloven § 192 første ledd litra b. Denne type voldtekt er blant annet kalt «sovevoldtekt» som nevnt i kapittel 1.1.1.

I straffelovens § 192 første ledd litra b er begrepene «*seksuell omgang*», «*bevisstløs*» og «*ute av stand til å motsette seg handlingen*» nevnt i gjerningsbeskrivelsen. Disse begrepene skal nærmere forklares og i tillegg skal jeg se på hvordan rettspraksis anvender bestemmelsen.

Jeg behandler også spørsmål om skyldgraden i oppgaven.

Videre i oppgaven fokuseres det på den nyeste endringen som skjedde ved lov 25. juni 2010 nr. 46. I endringen ble straffeutmålingen ved voldtektstilfeller revidert, jf. straffelovens § 192 første

¹⁷ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (2012)

¹⁸ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 217

ledd litra b. Jeg vil først ta for meg hvilke strafferammer som foreligger for voldtekt, før jeg tilslutt anvender utvalgt rettspraksis for å se om endringene i normalstraff og strafferammer følges opp i domstolene.

1.5 Metode

I denne oppgaven var det tilgjengelige rettslige materialet loven, forarbeider, utvalgt rettspraksis og faglitteratur.

Jeg fokuserer på den rettslige forståelsen av straffelovens § 192 første ledd litra b, hvor alminnelig lovtolkning anvendes. Dette er gjort for å gi en fremstilling av bestemmelsen.

I denne oppgaven velger jeg å ta for meg Ot. prp nr. 28 (1999-2000), Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) og Prop 97 L (2009-2010). De utvalgte forarbeiderne omhandler de endringene som har skjedd i den objektive gjerningsbeskrivelsen, skyld og straffeutmålingen i straffelovens § 192 første ledd litra b.

I tillegg har jeg et domsmateriale som består av 26 dommene fra perioden 2010-2012. Dette er alle dommene jeg fant på Lovdata for den aktuelle perioden. Ved utvelgelsen av dommene var kriteriene todelt, for det første måtte det dreie seg om dommer som omhandlet § 192 første ledd litra b. For det andre ønsket jeg avgjørelser som var fra både før og etter revisjonen for å vise endringer i utmålingspraksis.

Av rettspraksis har jeg gjennomgått avgjørelser fra tingretten, lagmannsretten og Høyesterett. Først har jeg foretatt en gjennomgang av dommene hvor jeg så på formildende og skjerpene omstendigheter. Dette for å få et helhetlig blikk på rettspraksis i denne perioden. Deretter har jeg analysert dommene. Ved analysen av rettspraksis er det 17 av de 26 dommene som er blitt gjennomgått grunnet oppgavens begrensning. Disse 17 tilfellene viser hvordan domstolene vurderer saken før de kom frem til en dom. Analysekapittelet er delt i inn i tre deler. Første hvordan domstolene bruker og tolker den objektive gjerningsbeskrivelse. Deretter hvordan de

vrderer skyldspørsmålet og hvilke momenter som brukes. Tilslutt, straffeutmålingen hvor jeg ser på hvilke momenter som tas i bruk for å komme frem til straffen i dommen.

Av de 26 dommene er det fire tingrettsdommer fra 2010. Tre dommer fra tingretten og ni dommer fra lagmannsretten i 2011. Tilslutt for år 2012 har jeg tatt for meg en tingrettsdom, fire lagmannsrettsdommer og fem Høyesterettsdommer.

Av mine fire *tingrettsavgjørelser* var det ett tilfelle med grov uaktsomhet, jf. TOSLO 2011-109580, og de resterende tre tilfellene ble tiltalte dømt for forsett. I to av fire tilfeller ble det lagt vekt på formildende omstendigheter som førte til at tiltalte fikk deler av straffen som betinget.

Jeg har sett på 17 *lagmannsrettsdommer*. I fem av tilfellene ble tiltalte frifunnet for straffespørsmålet og dermed ingen fengselsstraff. Ingen av dommene i lagmannsrettene omhandlet grov uaktsom voldtekt. Det er to tilfeller hvor tiltalte ble dømt til forsøk på voldtekt i de resterende ti andre tilfellene ble tiltalte dømt for forsettlig voldtekt. I de tilfellene det ble ilagt dom var det syv tilfeller hvor hele dommen ble gjort ubetinget. De resterende fem tilfellene ble tiltalte dømt til betinget dom med prøvetid på to år, jf. straffeloven § 52 jf. § 53 nr.1.

I alle de fem Høyesteretts dommene jeg har sett på fra år 2012 er det tale om forsettlige voldtekt. Videre er det to av dommene hvor anken er forkastet og stillingen er den samme som i lagmannsretten. I det ene tilfellet gjaldt det kun oppreisningsspørsmålet. Det ble ikke i noen av dommene gitt betinget straff.

Tilslutt vil jeg kort nevne de fem frifinnelsesdommene, og bakgrunnen for frifinnelsen.

Jeg har også tatt i bruk faglitteratur for å få et innblikk i bakgrunnen og oppbygningen av voldtektsbestemmelsen.

Straffeutmålingen er, som tidligere nevnt, hovedfokuset i oppgaven.

1.6 Videre fremstilling

I kapittel 2 tar jeg for meg selve voldtektsbestemmelsen. Her gir jeg en redegjørelse for sentrale begreper for forståelsen av voldtektsbestemmelsen. Tilslutt har jeg tatt for meg strafferammen for denne type voldtekt.

Kapittel 3 omhandler rettspraksis og er den andre og siste del av hoveddelen i oppgaven. Her gir jeg først en presentasjon av avgjørelsene. Videre foretar jeg en gjennomgang av de 26 dommene før jeg ser på analysen av de 17 utvalgte dommene. Overordnet deler jeg analysen inn i tre deler objektive gjerningsbeskrivelse, skyld og straffeutmåling. Videre deler jeg disse tre delene inn i avgjørelser *før* og *etter* lovendringen 25. juni 2010 nr. 46, hvor jeg tar for meg utvalgt rettspraksis. Tilslutt i kapittel 3 foreligger en oppsummering av analysen. I kapittel 4 fremlegges en avslutning av oppgaven.

2 Voldtektsbestemmelsen § 192 første ledd litra b

2.1 Innledning

Straffelovens § 192 omhandler voldtekt. Bestemmelsen viser tre ulike alternative forhold som betraktes som «voldtekt» i lovens forstand. Det første alternative fremgår av bestemmelsens første ledd litra a) det betraktes som voldtekt dersom den seksuelle omgang fremkalles ved vold eller truende adferd. Lovens annet alternativ finnes i litra b) hvor det skal anses som en voldtekt dersom den fornærmede er bevisstløs eller ute av stand til å motsette seg handlingen.¹⁹ Endelig fremgår det av litra c) at det skal anses som en voldtekt dersom den seksuelle omgang er fremkalt ved vold eller truende adferd hvor den fornærmede blir tvunget til seksuell omgang med en eller flere andre personer som ikke er gjerningspersonen, eller truet til seksuell omgang med seg selv.

I denne oppgaven velger jeg å behandle alternativ b) i straffelovens § 192 første ledd.

2.2 Straffelovens § 192 første ledd litra b

Straffelovens § 192 første ledd litra b) lyder som følger:

«Den som har seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen» straffes for voldtekt.

Bestemmelsen ble endret både oppbygningsmessig og innholdsmessig i 2000.²⁰ Straffelovens § 192 første ledd litra b) viderefører gjerningsbeskrivelsen i straffelovens § 193 første ledd om utnytting av noens hjelpeløshet.²¹ Endringen i år 2000 førte til at voldtektsbestemmelsen fikk et videre nedslagsfelt.

¹⁹ En slik voldtekt er også kalt sovevoldtekt, festvoldtekt eller nachspielvoldtekt

²⁰ Ot. prp. nr. 28 (1999-2000) s. 155

²¹ Ibid. s. 155

2.2.1 Begrepene «festvoldtekt» «sovevoldtekt» og «nachspiel voldtekt»

Voldtekt etter straffelovens § 192 første ledd litra b har i media blitt referert som «festvoldtekt», «sovevoldtekt» eller «nachspielvoldtekt». I blant annet Dagbladets reportasje fra 16.2.2007 med overskrift «Anmeldt for voldtekt etter sexskryt» ble betegnelsen «sovevoldtekt» anvendt.²²

Hovedgrunnen til betegnelsene er at disse tilfellene omfatter seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller av andre grunner er ute av stand til å motsette seg handlingen mens de sover eller er bevisstløse på grunn av rus.

Disse tilfellene var før revisjonen i 2000 regulert i straffeloven § 193. Intensjonen ved å flytte §§ 193 og 194 til voldtektsbestemmelsen § 192 var blant annet ønske om å understreke at en slik handling kan være like straffeverdige som voldtekt.²³ Videre ønsket lovgiver at lovteksten skulle være mer i overensstemmelse med dagens språk, altså modernisere språket og gjøre den lettere tilgjengelig.²⁴

2.3 Straffbarhetsvilkårene

For at man skal kunne bli dømt for en straffbarhandling må de fire kumulative straffbarhetsvilkårene som oppstilles i den alminnelige strafferett være oppfylt. De fire straffbarhetsvilkårene omfatter for det første at det må foreligge en lovhjemmel, jf. Grunnloven § 96. I dette tilfellet vil lovhjemmelen være straffelovens § 192 første ledd litra b. For det andre må det ikke foreligge en straffrihetsgrunn som for eksempel nødverge eller nødrett, jf. straffelovens § 47 og § 48. Det tredje vilkåret er at gjerningspersonen må være tilregnelig, jf. straffelovens § 44 og § 45. Tilslutt må det foreligge skyld fra gjerningspersonen. Med «skyld» forstås at vedkommende må ha handlet i forsett, altså viten og vilje, eller ved grov uaktsomhet.

²² Dagbladet/NTB (2007)

²³ Ertzeid (2006) s. 350

²⁴ Ot. prp. nr. 28 (1999-2000) s. 155

Jeg vil i det følgende velge å avgrense mot straffbarhetsvilkårene som omhandler tilregnelighet og straffefrihetsgrunner. Da dette ikke er en oppgave om alminnelig strafferett. Videre vil jeg gå nærmere inn på krav om lovhjemmel og skyld da dette er mer relevant for oppgaven.

Spesielle begreper i ordlyden som skal behandles senere er understreket. Ordlyden i straffelovens § 192 er som følger:

«Den som

- a) skaffer seg seksuell omgang ved vold eller ved truende adferd, eller
- b) har seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller av andre grunner er ute av stand til å motsette seg handlingen
- c) ved vold eller ved truende adferd får noen til å ha seksuell omgang med en annen, eller til å utføre tilsvarende handling med seg selv

Straffes for voldtekt med fengsel inntil 10 år. Ved vurdering om det er blitt utøvd vold eller truende adferd eller om fornærmede var ute av stand til å motsette seg handlingen, skal det legges vekt på om fornærmede var under 14 år.

Straffen er fengsel i minst 3 år dersom

- a) den seksuelle omgangen var samløse eller
- b) den skyldige har fremkalt en tilstand som nevnt i første ledd bokstav b for å oppnå seksuell omgang

Fengsel inntil 21 år kan idømmes dersom

- a) voldtekten er begått av flere i fellekap,
- b) voldtekten er begått på en særlig smertefull eller krenkende måte, den skyldige tidligere er straffet etter denne bestemmelsen eller etter § 195, eller
- c) den fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelige skade på legemet eller helse. Seksuelt overførbart sykdom eller allmennfarlig smittsom sykdom, jf smittevernloven

§ 1-3 nr.3 jf. nr 1, regnes alltid som betydelig skade på legeme eller helse etter denne paragrafen.

Den som ved grov uaktsomhet gjør seg skyldig i voldtekt etter første ledd, straffe med fengsel inntil 5 år. Foreligger omstendigheter som nevnt i trede ledd, er straffen fengsel inntil 8 år»

2.4 Den objektive gjerningsbeskrivelsen i første ledd litra b

For at den objektive gjerningsbeskrivelsen skal være oppfylt må gjerningspersonen gjennomfører det som er beskrevet i straffebudet. I dette tilfellet vil det være når gjerningsmannen har gjennomført seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller som av andre grunner er ute av stand til å motsette seg handlingen.

Når departementet la frem forslag om endringen var de klare på den nye betegnelsen «*seksuell omgang*» var det samme som det tidligere begrepet «*utuktig omgang*».

2.4.1 «Seksuell omgang»

Første begrepet i ordlyden i straffebudet er «*seksuell omgang*» tidligere kalt «*utuktig omgang*. Ved å bruke ordet «*seksuell*» betyr dette at det ikke foreligger noe bestemt motivasjon bak handlingen.²⁵ Med andre ord trenger ikke handlingen å være seksuell. I Høyesterettsdom RT 2012 – 1103, stod domstolene ovenfor forståelsen av begrepet «*seksuelle omgang*». I dette tilfellet hadde tiltalte truet fornærmede til å kle av seg alle klærne da han trodde at hun hadde stjålet fra han. Mannen tok fingrene sine opp i kvinnens skjede for å lete etter det han mente hun hadde stjålet. Her kom Høyesterett til det ikke måtte foreligge seksuell motivasjon for at det skulle anses som seksuell omgang, og dømte derfor tiltalte for voldtekt.

Seksuell omgang innebærer også samleie i tillegg til en del andre tilfeller, nevnt nedenfor.^{26 27}

²⁵ Ot. prp. nr. 28 (1999-2000) s. 20

²⁶ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 211

²⁷ Ertzeid (2006) s. 341

Samleie er en form for *seksuell omgang*. Definisjonen finnes definert i straffeloven (1902) § 206. I følge straffelovens § 206 er samleie definert som både vaginalt og analt samleie.

Om det er et samleie eller ikke kommer an på hvor langt mannens penis er inni kvinnens kjønnsorgan. Med dette menes om penis er i skjeden eller om den er helt innført kjønnsorganet. Dersom penis er innført i kvinnens kjønnsorgan vil det etter rettspraksis og teori være et samleie.²⁸

Seksuell omgang i lovens forstand gjelder for begge kjønn. Dersom en mann har voldtatt en annen mann mens han sov, så vil dette gjelde på lik linje som om det var en mann som voldtok en kvinne eller omvendt. Dersom en mann voldtar en annen mann vil dette blant annet innebære penis inni endetarmsåpningen på den andre mannen. Kvinner kan også voldta andre kvinner blant annet ved å føre en gjenstand inn i skjeden på vedkommende, eller slikke vedkommende på kjønnsorganet. Det kan også forekomme tilfeller hvor kvinne voldtar en mann. Dette kan for eksempel oppstå dersom kvinnen utfører oralsex på mannen mens han sover.

Begrepet *seksuell omgang* omfatter blant annet *samleie*. *Seksuell omgang* innebærer blant annet seksuelle aktivitet som masturbering av seg selv eller av andre. Masturbering er når man tar på hverandres kjønnsorgan eller gjør samleielignende bevegelser på hverandres nakne kropp.²⁹ Masturbering ligger i «nedre sjiktet» for seksuell omgang og grenser til beføling. Beføling kan for eksempel være at en mann beføler kvinnens bryster eller kjønnsorgan. *Seksuell handling* er for eksempel berøring. Dette kan være på brystene, føttene, kjønnsorganer, magen eller andre steder på kroppen. Dette gjelder selv om berøringen er innenfor eller utenfor klærne.³⁰

²⁸ Ertzeid (2006) s. 342

²⁹ Ibid. s. 342

³⁰ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 211

Ved vurdering av om det er en masturbering eller beføling vurderer domstolene hvor intens berøringen er og hva vedkommende får ut av berøringen. For eksempel dersom en mann bruker kvinnens hånd til å ta på sin egen penis, og dette fører til at sædutløsning vil dette være med i vurderingen til domstolene av hva vedkommende får ut av handlingen. Domstolen må vurdere om dette er masturbering eller beføling, og om handlingen faller inn under seksuell omgang eller seksuell handling.³¹

Tilslutt har vi det siste begrepet i henhold til seksual forbrytelser, nemlig *seksuell adferd*. Dette er en seksuell krenkende eller en uanstendig seksuell adferd. Ved seksual adferd trenger ikke vedkommende å være i kontakt med personen fysisk. Eksempler på seksuell adferd kan være uanstendige og slibrige kommentarer eller blotting. Det som skiller seksuell adferd fra seksuell handling er at ved en seksuell handling skjer hendelsen ovenfor en person, og ikke med en person.³²

2.4.2 «Bevisstløs»

Det andre begrepet i ordlyden til straffeloven § 192 første ledd litra b er «*bevisstløs*». Bevisstløs omfatter tilfeller hvor noen på grunn av sykdom har mistet bevisstheten og når noen sover eller er i hypnose. Med hypnose forstås personer som settes i en tilstand hvor underbevisstheten vil dominere vedkommende. Det er ikke et tema om bevisstløsheten er selvforskyldt, på grunn av for eksempel rus. Personer som er bevisstløse som følge av selvforskyldt rus omhandles også. I noen tilfeller kan fornærmede ha samtykket til den seksuelle omgangen når vedkommende var ved bevissthet. Dette gir likevel ikke gjerningsmannen rett til å utføre den seksuelle omgangen mens vedkommende er bevisstløs. I følge RT 1997 - 1118 uttaler domstolen «*At vedkommende har samtykket til handlingen i bevisst tilstand gir ikke gjerningspersonen rett til å benytte seg av samtykket etter at bevisstløsheten er inntrådt. I Rt 2003-687 kom imidlertid Høyesterett til at en seksuell omgang var innledet mens begge var våkne, men som fortsatte etter at kvinnen hadde sovnet, ikke omfattes av bestemmelsen. Det fritar heller ikke for straff at den skyldige tror at*

³¹ Ibid. s. 211

³² Ibid. s. 211

fornærmede i bevisst tilstand ville ha samtykket.» Det har med andre ord ikke noe å si om vedkommende har samtykket i handlingen i bevisst tilstand. Dette gir ikke gjerningspersonen rett til å benytte seg av samtykket etter at bevisstløsheten er inntrådt.

2.4.3 «Av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen»

Den siste delen av gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 192 første ledd litra b) når fornærmede «*av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen*». I praksis har dette blitt forstått som at man er bevegelseshemmet på grunn av sterk beruselse, fysisk funksjonsnedsettelse som lammelse eller utmattelse. Psykiske forhold som psykisk lidelse eller psykisk utviklingshemning gjelder også. Det fastslås at dersom en av dem er til stede og vedkommende ikke klarer å motsette seg handlingen gjelder straffelovens § 192 første ledd litra b.³³

Tilfeller dette typisk tar sikte på er situasjoner hvor man har en fysisk nedsatt funksjonsevne.³⁴ Men, som nevnt ovenfor har det i rettspraksis også blitt lagt til grunn at tilfeller hvor man er psykisk ute av stand til å motsette seg handlingen omfattes av bestemmelsen. I RT 1993-963 ble en kvinne utsatt for overgrep mens hun var fyllesyk. Det var på det rene at kvinnens fysiske funksjonsevne var tilstede, men at hennes psykiske tilstand ikke var det. Høyesterett la til grunn i dommen at det ikke er kun tilfeller hvor man *fysisk* er ute av stand til å motsette seg handlingen som omfattes, men også dersom man er *psykisk* ute av stand til å motsette seg handlingen.

2.5 Skyldkrav

2.5.1 Forsett

Skyldkravet ved voldtekt er forsett, jf. straffelovens § 40. Å handle i forsett vil si at vedkommende har utført handlingen med viten og vilje. Gjerningspersonen er klar over hva han gjør i gjerningsøyeblikket.

³³ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 216

³⁴ Ballangrud (2007) s. 27

Handlingen som er gjort med forsett må dekke alle omstendighetene i den objektive gjerningsbeskrivelsen, dette kalles dekningsprinsippet i strafferetten. Den objektive gjerningsbeskrivelsen er beskrevet i straffeloven § 192 første ledd litra a til c.³⁵ I dette tilfellet vil det si at den objektive gjerningsbeskrivelsen er oppfylt når gjerningspersonen har hatt seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller som av andre grunner er ute av stand til å motsette seg handlingen. Den objektive gjerningsbeskrivelsen vil videre være oppfylt når tiltalte har gjort dette forsettlig. Med andre ord når han gjorde det med viten og vilje.

Det kan skilles mellom ulike typer av forsett. De ulike typene er hensiktsforsett, sannsynlighetsforsett og eventualitetsforsett også kalt *dolus eventualis*.

Sist nevnte er forsett «i nedre sjikte» den grenser til bevisst uaktsomhet. *Dolus eventualis* omhandler tilfeller hvor gjerningspersonen holder følgen som mulig, men ikke overveiende sannsynlig. Det vil si at gjerningspersonen gjennomfører handlingen uansett om følgen vil inntre.

Videre har vi sannsynlighetsforsett hvor gjerningspersonen holder det for overveiende sannsynlig at det straffbare resultat vil inntre. Dette kan forklares ved at en gjerningsperson A vil skyte B for å skremme. For A er det stor sannsynlighet at B kan bli truffet og dø av skuddet, men A gjennomfører handlingen for det.³⁶

Tilslutt har vi hensiktsforsett som kan beskrives som en handling gjort med hensikt, en tilsiktet handling. Eksempel på dette kan være at man overfaller noen for å voldta og gjennomfører dette.

Kravet til forsett ved voldtekt vil være at den tiltalte har handlet med *hensikt* i å oppnå *seksuell omgang*, eller holdt det for sikkert eller mest *sannsynlig* at den seksuelle omgang ble oppnådd på

³⁵ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 215

³⁶ Ot. prp. nr. 90 (2003-2004) s. 228

denne måten. Ved voldtekts hendelser vil det være hensiktsforsett og sannsynlighetsforsett som vil være aktuelt.

Dersom tiltalen gjelder voldtekt etter første ledd litra b må dette bevises. Den tiltalte må forstå at den fornærmede sover eller ikke er istand til å motsette seg handlingen. Dersom tiltalte ikke forstår at fornærmede sover eller ikke er i stand til å motsette seg handlingen som blir gjennomført da vil ikke tiltalte bli dømt for forsettlig voldtekt.³⁷

2.5.2 Grov uaktsomhet

Grov uaktsomhet ble tatt inn i bestemmelsen § 192 fjerde ledd ved lov av 11. august 2000 nr. 76,³⁸ ³⁹ som nevnt tidligere i kapittel 1.1.3. Uaktsomhet må stå uttrykkelig nevnt i straffebestemmelsen for at det skal være straffbart.

Spørsmålet om kriminalisering av grov uaktsom voldtekt ble vurdert av Seksuallovbruddutvalget (NOU 1997-23). Flertallet i dette utvalget gikk imot en slik kriminalisering, mens mindretallet ville kriminalisere både grovt uaktsom voldtekt og simpel uaktsom voldtekt. Departementet valgte å kriminalisere grov uaktsom voldtekt.⁴⁰ I forarbeiderne, jf. Ot. prp. nr. 28 (1999-2000) kom departementet frem til, under visse betenkeligheter, at de ville kriminalisere grov uaktsom voldtekt.⁴¹ Kriminalisering av grov uaktsom voldtekt ville ut ifra departementets syn « ... styrke rettsvernet for voldtekts ofre uten at dette innebar noen tilsvarende rettsikkerhet risiko for gjerningspersonen», jf. Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) Kap. 7.5.4.3 s. 232. Det ble lagt vekt på at kriminalisering vil styrke rettsvernet for voldtekts ofre. Bakgrunn for å straffe grov uaktsom voldtekt var fra departementets side todelt; dels å styrke fornærmedes rettsvern, dels å gi beskjed til samfunnet at man også kan straffes for uaktsomme voldtekts krenkelser.⁴²

³⁷ Ertzeid (2006) s. 354

³⁸ Ot. prp. nr. 28 (1999-2000) s. 37

³⁹ Ertzeid (2006) s. 354

⁴⁰ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 232

⁴¹ Ot. prp. nr. 28 (1999-2000) s. 37

⁴² Johs. Andenæs (2009) s. 146

Grov uaktsomhet er beskrevet i Høyesterett sin dom fra RT 1970 – 1235 som « ...en kvalifisert klanderverdig opptreden som foranlediger sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet».

I § 23 i straffelovens av 2005, som ikke har trådt i kraft, omhandler aktsomhetsvurderingen. Her heter det: «Den som handler i strid med kravet til forsvarlig opptreden på et område, og som ut fra sine personlige forutsetninger kan bebreides, er uaktsom. Uaktsomheten er grov dersom handlingen er svært klanderverdig og det er grunnlag for bebreidelse.»

A. Ertzeid i Jussens Venner nr. 06/2006 s. 355 påpeker at: «Definisjonen innebærer ingen endring i forhold til gjeldene rett. Det sentrale ved en aktsomhetsvurdering er ikke det samme som ved forsettsvurdering hva tiltalte tenkte eller mente i gjerningsøyeblikket, men om handlingen kan ansees forsvarlig, og om tiltalte kan bebreides dersom handlingen var uforsvarlig.» Videre sier A. Ertzeid at: «For å kunne bli straffet for grovt uaktsom voldtekt må tiltalte være sterkt å bebreide for å ikke ha forstått at den seksuelle omgangen ble oppnådd ved bruk av vold eller trusler, eller at den seksuelle omgangen skjedde med noen som var ute av stand til å motsette seg handlingen.»⁴³

2.6 Strafferamme

Begrepet «strafferamme» kan nærmere utdypes som den straff loven fastsetter ved overtredelse av et straffebud.⁴⁴ Domstolen står fritt til å utmåle den straff de anser passende innenfor de rammer loven fastsetter.⁴⁵

I følge straffelovens § 17 første ledd litra a er minstestrafen for en straffbar handling 14 dager i fengsel. For voldtekt til samleie er det minstestrafen på tre år, og da er det denne som gjelder.

⁴³ Ertzeid (2006) s.355

⁴⁴ Johs. Andenæs (2004) s. 76

⁴⁵ Ibid. s. 77

De siste årene har det skjedd en økning av antall anmeldte voldtekt. Dette har ført til en økt bevisstgjøring omkring lave strafferammer ved overgrepshandlinger i Norge. På bakgrunn av dette skjedde det en revisjon som trådte i kraft i år 2010. Ved denne lovendringen ble minstestrafen økt fra to til tre år. I forarbeiderne ble normalstraff gitt en strafferamme på fire år (lov av 25. juni 2010 nr. 46).

Departementet fastslår at straffelovgivningen skal beskytte på tre nivåer.⁴⁶ For det første gjelder vern av samfunnsorden og enkelt personers liv. Deretter vern av det felles livsgrunnlag (miljøet) og enkelt personers fysiske integritet. Tilslutt vern av enkelt personers psykiske integritet og økonomiske interesser.⁴⁷

Departementet anser straffenivået i alvorlig voldtektssaker som noe lavt. Høyesterett har ved tidligere avgjørelser uttalt at voldtekt etter straffelovens § 192 første ledd litra b ligger «i nedre sjikt».⁴⁸

I følge Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) har den gjennomsnittlige utmålte fengselsstraffen for voldtekt økt over tid. I perioden 2002—2006 er det påvist en klar forskjell på straffenivå mellom litra a og b i straffelovens § 192 første ledd i følge Ertzeid. Ertzeid har foretatt en oversikt hvor litra a synes å bli straffet strengest med fengsel på rundt fire år, mens litra b saker synes straffen å være noe lavere. Ertzeid påpeker at det er blitt avsagt flere del deldommer når tiltalen omhandler litra b. Med dette menes at dommene som er avsagt viser delvis ubetinget og delvis betinget straffer.⁴⁹

50

⁴⁶ Ot. prp. nr. 8 (2007-2008) s. 25

⁴⁷ Prop 97 L (2009-2010) s. 17

⁴⁸ Prop 97 L (2009-2010) s. 17

⁴⁹ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 225

⁵⁰ Ertzeid (2006) s. 366-368

2.6.1 Oversikt over strafferammene

Lovgiver har valgt å angi strafferammer i bestemmelsen om voldtekt, jf. straffelovens § 192. Nedenfor foreligger en nærmere angivelse av disse.

2.6.1.1 21 års strafferamme

Etter straffeloven § 192 tredje ledd er den øvre strafferammen fengsel i inntil 21 år. For å bli dømt til 21 års fengsel for voldtekt foreligger det visse alternativer i bestemmelsen. Disse alternativene er ikke kumulative, men en av dem må være oppfylt for at det skal være mulig å dømmes til inntil 21 års fengsel.

Det første alternativet i litra a er at handlingen må være begått av «*flere i fellesskap*», jf. litra a i § 192 tredje ledd. Her siktes det til gruppevoldtekt.⁵¹ Det trenger ikke være mer enn to personer for at dette anses å være gruppevoldtekt.⁵² Det er ikke satt krav til antall personer i en såkalt «gruppe». I praksis er det tilstrekkelig med to personer, jf. TOVRO 2011 - 125569.

Videre i neste alternativ i litra b så må handlingen ha skjedd på en «*særlig smertefull*» eller «*særlig krenkende*» måte. En vurdering av hva som er smertefull og krenkende måte er relativ.⁵³ Lovgiver betrakter alle voldtekter som smertefulle og krenkende.⁵⁴ For at tredje ledd litra b skal komme til anvendelse kreves det at overgrepet er gjort på en særlig smertefull eller særlig krenkende måte. Eksempler på «*særlig smertefull*» kan være måten man gjør en inntrengning i skjede eller endetarmsåpning, om man for eksempel bruker en gjenstand. Det å bli krenket på en «*særlig krenkende*» måte kan være det å få sædutløsning på kropp.⁵⁵

⁵¹ Ot. prp nr. 22 (2008-2009) s. 222

⁵² Rt 2002 - 1210

⁵³ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 222

⁵⁴ Ibid. s. 222

⁵⁵ Ibid. s. 222

Alternativet i litra c omhandler tilfeller der «den skyldige tidligere er straffet etter voldtektsbestemmelsen eller etter § 195». Dersom det er gjentakelse så forhøyes strafferammen i straffebudet til det dobbelte.⁵⁶ Det står i Ot. prp. nr 22 (2008-2009) kapittel 7.5.2.1s. 222 om gjentakelse «For voldtekter til seksuell omgang ville strafferammen ved gjentakelse etter de alminnelige reglene i straffeloven 1902 § 61 første ledd være fengsel inntil 20 år. Etter straffeloven 1902 § 192 tredje ledd bokstav c er den øvre strafferammen fengsel inntil 21 år. Dette betyr blant annet at det er riksadvokaten som skal ta ut tiltale, jf. straffeprosessloven § 65.»

Det siste alternativet fremgår av litra d, og omfatter de tilfeller hvor fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på legemet eller helsen. Her nevnes seksuelt overførbare sykdommer og allmenn farlige smittsom sykdom, jf. smittevernloven § 1-3 nr. 1 og nr. 3. Disse tilfellene blir betraktet som så alvorlig fra lovgiverhold at forsett ikke er en nødvendig forutsetning for å bli holdt ansvarlig for slike uforsettlig følgeskader.⁵⁷ Gjerningspersonen kan straffes bare ved å ha utvist den letteste grad av uaktsomhet, culpa levissima, jf. straffelovens § 43.

2.6.1.2 15 års strafferamme

Den alminnelige strafferammen for voldtekt etter straffeloven § 192 første ledd er fengsel fra tre år til ti år. «Den mildeste straffen på tre år idømmes vanligvis dersom handlingen omfatter voldtekt til samleie eller tilfeller der den skyldige for å oppnå seksuell omgang med hensikt har fremkalt en tilstand der fornærmede er ute av stand til motsette seg handlingen, jf. straffeloven § 192 annet ledd litra b», jf. NOU 2008:4 Fra ord til handling – kap. 3.2.4 s. 19. I tilfeller hvor tiltalte doper ned fornærmede med vilje slik at fornærmede blir ute av stand til å motsette seg handlingen blir strafferammen hevet til 15 år, jf. straffeloven § 17 første ledd litra a.⁵⁸

⁵⁶ Ibid. s. 222

⁵⁷ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 231

⁵⁸ NOU 2008:4 s. 19

2.6.1.3 10 års strafferamme

Strafferammen for *forsettlig* voldtekt er tre år til ti år, jf. straffelovens § 192 første ledd. Loven ble revidert i 2010 og førte blant annet til en heving av den tidligere lengste straffen på fem til ti år. Dette gjelder tilfeller som nevnt i § 192 litra a til c. Hvor voldtekten er utført med vold, trusler eller vedkommende er bevisstløs og ute av stand til å motsette seg handlingen.

2.6.1.4 8 års strafferamme

Strafferammen for grov uaktsom voldtekt, jf. straffeloven § 192 fjerde ledd, er fengsel inntil fem år. Ved grov uaktsom voldtekt gjelder ikke minstestrafen på tre år, jf. straffeloven § 192 annet ledd. Dersom det foreligger straffeskjerpene omstendigheter som nevnt i tredje ledd, heves strafferammen til åtte års fengselsstraff. Departementet anser det rimelig at en strafferamme på halvparten av den som er satt for forsettlig voldtekt er passende for grov uaktsom voldtekt.⁵⁹

2.6.2 Begrepene «minstestraft» og «normalstraff»

For voldtekt er det to sentrale begreper i forhold til straffeutmåling disse kalles «minstestraft» og «normalstraff». Minstestraft forstås som at man får minimum lovens minstestraft på tre år for å ha begått voldtekt, jf. straffelovens § 192 annet ledd. Normalstraff idømmes dersom det ikke foreligger noen spesielle skjerpene eller formildende omstendigheter. Videre skal normalstraff angi hvor vurderingen av straffeutmålingen skal starte. Lovgiver antyder i forarbeidene at normalstraffen vil ligge på fire års fengsels straff for å ha begått voldtekt. Imidlertid har domstolene en tendens til å dømme mildere i praksis, ofte fordi de finner at det foreligger formildende omstendigheter. For eksempel dersom tiltalte har gitt en uforbeholden tilståelse.

2.6.2.1 Minstestraft

Departementet vil ha en økning av minstestrafen for voldtekt fra to til tre år. Denne straffen er den samme uavhengig om voldtekten omfattes av litra a, b eller c i straffelovens § 192 første ledd.

⁵⁹ Ot. prp. nr. 28 (1999-2000) s. 46

Departementet mener at «*Det er særlig behov for å heve straffenivået for voldtekter som i dag pådømmes etter straffeloven § 192 første ledd litra b*», jf. Prop 97 L (2009-2010) s. 17. Det har i tidligere dommer blitt anvendt lavere straff for første ledd litra b enn for første ledd litra a.⁶⁰

På denne bakgrunn mener departementet at «*Straffenivået for voldtekt bør derfor heves slik at det samsvarer bedre med straffenivået for andre sammenlignbare overtredelser som krenker enkeltindividets fysiske integritet.*», jf. Prop. 97 L (2009-2010) Kap 5.1.2.1 s.17.

Som utgangspunkt idømmes minstestrafen på tre år. Minstestraft gis for «de mildere» former for voldtekt, jf. straffeloven § 192 andre ledd.⁶¹

2.6.2.2 Normalstraff

Normalstraff ble etter endringen i 2010 i forarbeider satt til fire år.⁶² Da voldtekts handlinger i litra a, b og c i straffelovens § 192 første ledd sidestilles, bør disse også likestilles ved straffeutmålingen. Derfor gjelder normalstraffen uavhengig av hvilke type voldtekt som omhandles. Utgangspunktet er at straff for en slik alvorlig handling skal gjøres ubetinget. Dersom det foreligger formildende omstendigheter kan deler av straffen gjøres betinget. Med betinget forstås blant annet samfunnsstraff eller prøvetid. Dersom det foreligger skjerpene omstendigheter bør straffenivået ikke være mindre enn seks år. Dette kan for eksempel være aktuelt når det foreligger gjentagelses tilfeller eller voldtekt mot en mindreårig.⁶³

Videre skal normalstraffenivå for grove voldtekter som omfattes av minstestrafen helst ikke være under fem år ifølge departementet. Dette vil gjelde uansett om voldtektene omfattes av litra a, b eller c.

⁶⁰ Prop. 97 L (2009-2010) s. 17

⁶¹ Prop 97 L (2009-2010) s. 19

⁶² Ibid. s. 19

⁶³ Ibid. s. 19

2.6.3 Formildende og skjerpende omstendigheter

Det finnes både formildende og skjerpende omstendigheter som kan gjøre at domstolene dømmer mildere eller strengere ut fra straffenivået i bestemmelsen. Dette vil si at normalnivået kan bli lavere eller høyere etter hvordan de skjerpende eller formidlene omstendighetene er, og også etter hvordan domstolene velger å begrunne dette. Domstolene har gjennom rettspraksis utformet momenter for hva som er formildende og skjerpende omstendigheter. Tilfeller hvor det for eksempel er brukt særlig farlig redskap, det har vært flere i felleskap som har utført handlingen eller overgrepet er skjedd i nærvær av barn er eksempler på skjerpende omstendigheter. Formildende omstendigheter kan foreligge ved lang saksbehandlingstid, tiltalte er under 18 år eller tiltalte har gitt en uforbeholden tilståelse. Disse omstendighetene er blitt nedskrevet i straffeloven av 2005 §§ 77 og 78. Straffeloven av 2005 har ikke trådt i kraft enda, men momentene i § 77 og § 78 brukes da disse er å finne i rettspraksis.

2.6.3.1 Formildende omstendigheter

Domstolene kan lempe straffenivået dersom det foreligger formildende omstendigheter. De formildende omstendighetene er nevnt i straffeloven av 2005 § 78. Opplistingen som fremgår av bestemmelsen er ikke uttømmende. De forholdene det er vist til i § 78 begrunner de tilfeller hvor man kan gi strafferabatt. Formildende omstendigheter ble blant annet tatt i bruk i, jf. RT 2005 - 663 hvor fornærmede og tiltalte hadde hatt forutgående kontakt av en seksuell karakter. Midlertidig hadde fornærmede gjort det klart at hun ikke var interessert i noe samleie. Etter at hun sovnet valgte tiltalte å voldta henne. Her uttalte flertallet ved første voterende at: « ... *fornærmede hadde krav på at hennes nei til samleie med tiltalte ble respektert, mener jeg at det ved straffeutmålingen i vår sak må tas hensyn til hendelsesforløpet før det straffbare overgrepet. Det må tas hensyn til at A (tiltalte) avgå en uforbeholden tilståelse i et saksforhold der bevisbedømmelsen ellers kunne voldt problemer, jf. straffeloven § 59 annet ledd*» I dette tilfellet fikk tiltalte 30 dager av straffen på to år ubetinget og resten av straffen betinget. Strafferabatten kom som et resultat av at tiltalte blant annet hadde vært samarbeidsvillig.

Departementet poengterer at det ikke foreligger formildende omstendighet dersom hendelsen gjelder et overgrep hvor kvinnen ikke har klart å yte motstand. Departementet poengterer videre

at fornærmedes seksualmoral, adferd og det faktum at fornærmede har en bevegelsesfrihet ikke har betydning for straffeutmålingen. Med andre ord skal det ikke være et formildende moment for straffeutmålingen dersom fornærmede for eksempel har lagt seg i sengen til venninnen under en fest fordi hun vil sove ut rusen eller om fornærmede har gått i et område som er særlig utsatt for overgrep på natten, for eksempel Slottsparken i Oslo.⁶⁴

I Prop. 97 L (2009-2010) fremheves det at domstolen kan fastsette straff i den enkelte sak som de til enhver tid finner riktig ut fra tilgjengelige og relevante straffeutmålinger. Det vil si at domstolen har en plikt til å sette en straff de mener er forsvarlig ut ifra deres brede spekter av hensyn som for eksempel bevishensyn og allmennpreventive hensyn.⁶⁵

2.6.3.2 Skjerpende omstendigheter

Skjerpende omstendigheter er nå blitt fastsatt i straffeloven av 2005 § 77. Loven er som nevnt tidligere ikke vedtatt. Høyesterett har ved doms praksis gjennom mange år på strafferettens område funnet momentene som gjelder for skjerpende omstendigheter og hvordan dette skal påvirker straffeutmåling. Disse momentene som er oppramset i § 77 er ikke uttømmende. Begrunnelsen for dette er at domstolene skal kunne utvikle nye straffeutmålingsmomenter.⁶⁶ Momentene som er nevnt i bestemmelsen skal tas i betraktning ved utmålingen og tillegges betydning når domstolene dømmer.

2.6.3.2.1 Eksempel på dom med formildende og skjerpende omstendighet

Eksempel på dom med både skjerpende og formildende omstendigheter fremgår av dommen inntatt i, jf. RT 2012 – 914. I denne dommen omhandles en voldtekt som er begått med midler eller metoder som er særlig farlige eller har stort skadepotensialet, jf. § 77 første ledd litra a, og gjort av flere i fellesskap, jf. § 77 første ledd litra f.⁶⁷ Voldtekt ble gjennomført mens fornærmede

⁶⁴ Ot. prp. nr. 28 (1999-2000) s. 49

⁶⁵ Prop.97 L (2009-2010) s. 20

⁶⁶ Ot. prp. nr. 8 (2007-2008) s. 43

⁶⁷ Straffeloven 2005

var bevisstløs og ute av stand til å motsette seg handlingen. Flere i fellesskap stakk en ølflaske inn i skjeden på fornærmede mens hun sov. I dommen ble det vurdert om det forelå skjerpene omstendigheter ved at tiltalte puttet en gjenstand inn i skjeden på fornærmede og det faktum at de var flere som gjorde dette.

I dommen påpekes det at når det er flere overgripere som gjennomfører den krenkende handlingen sammen, vil dette gjøre at den fornærmede føler seg mer hjelpeløs og ydmyket. Først voterende gikk senere bort fra momentet at handlingen var begått i fellesskap. Videre ble det vektlagt som en formildende omstendighet at tiltalte har tilstått uforbeholdent, var umoden av alder og bar preg av at handlingen var foretatt på impuls, jf. avsnitt 46.

På grunn av de formildende omstendighetene ble det gitt en dom på to år og ti måneder ubetinget. Det bemerkes at handlingen skjedde etter lovendringen i 2010.

3 Rettspraksis

3.1 Avgjørelser vedrørende straffelovens § 192 første ledd litra b

Etter endringen i straffeloven § 192 i år 2010, har det blitt avsagt dommer som omhandler voldtekt i både tingretten, lagmannsretten og Høyesterett. Dommene jeg har vurdert er fra alle de tre dommerinstansene i perioden 2010-2012. Jeg skal bruke dommen på tre måter. For det første ser jeg på hva de legger i den objektive gjerningsbeskrivelsen. Videre ser jeg på bruken av «skyld», jf. straffelovens § 192 fjerde ledd om grov uaktsomhet. For det tredje ser jeg på straffeutmålingen, da særlig bruk av minstestraft og normalstraff.

3.2 Gjennomgang av rettspraksis

Av de 26 dommene som er gjennomgått er det 11 avgjørelser hvor den straffbare handlingen har skjedd *før* ikrafttredelsen av vedtaket om tre års minstestraft. Videre er det 10 avgjørelser hvor den straffbare handlingen skjer *etter* økningen av minstestrafteffekten. Jeg har delt inn de neste kapitlene inn i før og etter lovendringen i 2010. De fem resterende dommene, som tidligere nevnt i kapittel 1.5, er tilfeller hvor tiltalte har blitt frifunnet.

3.2.1 Voldtektstilfeller begått *før* lov endring i 2010 om straffeutmåling

I dette avsnittet går jeg igjennom dommer hvor hendelsesforløpet skjedde *før* endringen av straffeutmålingen ved lov av 25. juni 2010 nr. 46. Før lovendringen er minstestraft to år og det normale straffenivået lå på cirka tre år. Her skal vi se hvordan domstolene begrunner sine straffeutmålings avgjørelser.

3.2.1.1 Avgjørelser fra 2010

I *lagmannsrettsdommene* fra 2010, jf. LH 2010 – 100746, LH 2010 – 64411 og LG 2010 – 20596 dreide det seg om forsettlig voldtekt. I disse avgjørelsene var det menn som hadde forgrepet seg på sovende kvinne. Kvinnene hadde vært overstadig beruset og hadde derfor ikke vært i stand til å motsette seg handlingen.

I LH 2010 – 100746 ble fornærmede voldtatt av en person mens hun sov ut rusen på en dimmefest i militæret. Festen var sammen med kamerater hun gikk i førstegangstjeneste med. Tiltalte ble funnet skyldig i å ha hatt samleie med en kvinne som var ute av stand til å motsette seg handlingen.

Det ble gitt en straff på to år og fire måneder, hvor ett år gjøres betinget med en prøvetid på to år. Domstolens begrunnelse for denne straffen var blant annet den skjerpene omstendighet «*handlingens grovhet*». Det er et sterkt tillitsbrudd å bli voldtatt av en av sine kamerater på fest. Tiltalte brukte ikke kondom, og utsatte fornærmede for både kjønnssykdommer og graviditet. Hun har siden den gang hatt skadevirkninger i etter tid som angst, depresjoner, konsentrasjonsvansker og problemer med å sove. I formildende retning peker domstolene på at tiltalte bekreftet de faktiske forholdene når han ble konfrontert med dette, selv om han ikke erkjente straffeskyld. Tilståelsen har førte til at etterforskningen gikk enklere, og lettet situasjonen for fornærmede som nå vet hva som skjedde med henne.

Den neste dommen fra lagmannsretten er, jf. LH 2010 – 64411 hvor tiltalte og fornærmede var på samme fest hvor de begge hadde flørtet og pratet mye sammen. Fornærmede hadde avvist tiltalte og sagt at det ikke kom til å skje noe mer mellom dem. Fornærmede ble overstadig beruset og bestemte seg for å legge seg for å sove. Etter at fornærmede har sovnet legger tiltalte seg ved siden av henne og drar ned hennes bukse. Tiltalte gjennomfører deretter samleie.

Straffen lagmannsretten gir tiltalte er to år og to måneder hvor ett år og seks måneder er betinget med en prøvetid på to år.

Den skjerpene omstendighet er at det i dette tilfellet ble brukt en viss makt mot fornærmede, og overgrepet har ført til fysiske og psykiske skader for fornærmede. Det ble heller ikke brukt kondom i dette tilfellet. Den eneste formildende omstendigheten er at saken nå begynner å bli gammel. Saken er nesten to år og seks måneder før den kommer opp i retten. Domstolene legger vekt på at dette er en belastning for begge parter.

Den siste lagmannsrett dommen er, jf. LG 2010 – 20596 hvor en 48 år gammel mann gjennomfører samleie med en jente på 28 år mens hun sov. Tiltalte og fornærmede var venner og

fjernt i familie med hverandre. Fornærmede hadde rusproblemer og følte seg trygg hos den 20 år eldre kameraten.

Tiltalte ble dømt til to år og seks måneder hvorav åtte måneder ble gjort betinget med en prøvetid på to år.

Den skjerpene omstendighet er blant annet, som i de to andre tilfellene, at det ikke ble benyttet prevensjon. Domstolen legger vekt på tillitsbruddet mellom partene, og at det ble funnet spor av sæd i hennes skjede. I følge domstolene foreligger det ingen formildende omstendigheter.

I alle tilfellene holdt domstolene seg under tre års fengsel som samsvarer med det normale straffnivået for voldtekt. I tillegg bemerkes det at lagmannsretten gav de tiltalte deldommer.

3.2.1.2 Avgjørelser fra 2011

Tingrettsdommene fra 2011, jf. THALD 2011 – 36045 og TOVRO 2011 – 125569, hvor begge avgjørelsene omhandler gruppevoldtekt etter, jf. § 192 tredje ledd litra a.

I denne saken, jf. THALD 2011 – 36045 var det to gutter som voldtok en kvinne som var så beruset at hun ikke var istand til å motsette seg handlingen. Guttene på 15 og 16 år puttet penis sin inn i kvinnens munn og skjede, samtidig.

Straffen som ble idømt var ett år og fire måneders fengsel, hvorav ett av årene ble gjort betinget. Domstolene la vekt på som skjerpene omstendighetene at kvinnen ble utsatt for oralt og vaginalt samleie samtidig. Hendelsen skjedde på et offentlig sted, og domstolene anser dette som en grov krenkelse. Det var i tillegg funnet sæd fra den ene tiltalte i fornærmedes vagina. De tiltalte utnyttet fornærmedes hjelpeløshet og tillitt da hun hadde uttrykt at hun følte seg trygg med dem. Domstolen legger vekt på de tiltaltes unge alder som formildende omstendighet, og anvender derfor ikke bestemmelsen om gruppevoldtekt som gir en strafferamme på 21 års fengsel. Årsaken til at domstolene i dette tilfellet ikke kan dømme til lovens strengeste straff på 21 år er guttenes unge alder (under 18 år) på gjerningstidspunktet, jf. straffeloven § 55.

I den andre dommen, jf. TOVRO 2011 – 125569 er det en gruppevoldtekt som blir gjennomført. De tiltalte lurte fornærmede til å tro at hun skulle få møte søsteren sin dersom hun ble med de to

tiltalte. Fornærmede ble servert alkohol og dop på et hotellrom. På grunn av mengden av dop og alkohol sovnet fornærmede og ble voldtatt av den tiltalte A. Tiltalen og stevningen for kameraten C var ikke lovlig forkynt for tiltalte. Derfor gjelder denne saken kun for tiltalte A. Straffen til tiltalte A ble ubetinget fengsel i ett år og fire måneder. Domstolen opplyser at hovedregelen for en gruppevoldtekt er en strafferamme på 21 års fengsel, men denne strafferamme blir ikke tatt i bruk. Domstolen gir ikke noe nærmere vurdering angående dette. Domstolene la vekt på, som skjerpene omstendighet, at tiltalte var klar over at hun hadde avvist seksuelle tilnærmelser fra både tiltalte A og kameraten C. Her vektlegges de formildende omstendigheter hvor domstolen gir strafferabatt. For det første har de tiltalte gitt en uforbeholden tilståelse som har bidratt til å oppklare saken og gi fornærmede svar på hva som faktisk skjedde med henne. Dette gir en straffereduksjon på 30 %. I tillegg begynner saken å bli gammel da det er ett år og ti måneder siden handlingen fant sted. Derfor gir domstolene i tillegg til 30 % strafferabatt også tre måneders reduksjon av straffen.

I de tre neste dommene fra *Lagmannsretten*, jf. LB 2011-156401, LB 2011 – 146128 og LA 2011 – 73476. I de to sist nevnte dommene blir tiltalte dømt til forsettlig forsøk på voldtekt.

I alle tre tilfellene er det en overstadig beruset kvinne som ikke klarer å motsette seg handlingen. I den første lagmannsrettsdommen, jf. LB 2011 - 156401 sover kvinnen og merker ikke at tiltalte gjennomfører samleie. Fornærmede og tiltalte kjenner ikke hverandre fra før, og det har heller ikke vært noe kontakt mellom dem i løpet av kvelden.

Dommen ble på to år og ni måneder med ett år betinget, og med en prøvetid på to år.

Den skjerpene omstendighet er blant annet at tiltalte gjennomførte den straffbare handlingen uten kondom og utsatte fornærmede for både kjønns sykdommer og graviditet. Saken er to år og seks måneder gammel før den kommer inn i rettssystemet. Domstolene anser den lange saksbehandlingstiden som en formildende omstendighet. Det skal bemerkes at lagmannsretten satt straffen litt høyere enn hva som ble dømt i tingretten.

De to forsøks hendelsene er av forskjellig art. I, jf. LB 2011 – 146128 ligger tiltalte blottet oppå fornærmede og prøver å få ned hennes truse i det fornærmede våkner. Tiltalte ble dømt til seks

måneder ubetinget fengsel. Domstolen la vekt på hvilke seksuelle intensjoner som lå bak handlingen til tiltalte, hvor tiltalte bekrefter at hans intensjon var å få utløsning. Dette bruker domstolen som en formildende omstendighet da han har erkjent de faktiske forhold.

I den andre forsøksdommen, jf. LA 2011 - 73476 er fornærmede overstadig beruset, og det blir bestemt at hun skal dra fra festen, og tiltalte følger med henne. Tiltalte begynner å dytte, slå og tvangskysse fornærmede på åpen gate. Videre prøver tiltalte å beføle fornærmede i skrittet mens hun ligger nede på bakken, og forsøker å trenge sin penis inni skjeden til fornærmede. Dette er et forsøk som ligger veldig nær opp til fullbyrdet handling. Politiet ankommer stedet før fullbyrdelsen skjer og får stoppet handlingen.

Lagmannsretten skjerpet straffen fra tingrettens dom på to år og ni måneder til dom på tre år og tre måneder.

De skjerpende omstendigheter er i følge domstolen at tiltalte og fornærmede var venner fra før av. Domstolene poengterer at tiltalte ble med fornærmede fra festen, og av den grunn måtte ha visst hvor full hun var. Det ble i tillegg brukt makt fra tiltaltes side for å få fornærmede ned i bakken. Det ble også funnet humant DNA fra mannens halverigerte penis på kroppen til fornærmede. Tilslutt ble fornærmede funnet naken nedentil av politiet i byens sentrum. Domstolen ser på dette som en svært ydmykende og krenkende situasjon for fornærmede. Det foreligger igjen formildende omstendigheter i følge domstolen. Lagmannsretten påpeker at voldtektsforsøket skjedde to måneder før lovendringen som ble iverksatt ved lov av 25. juni 2010 nr. 46. Høyesterett har ved flere av sine avgjørelser antydnet at det skulle skje en gradvis skjerping av straffenivået frem mot iverksettelsen. Voldtekten er ikke fullbyrdet, likevel gir domstolen tiltalte en dom på over tre år. Lovgiver har gitt uttrykk for at straffen for fullbyrdet voldtekt som utgangspunkt er fire år dersom det ikke foreligger noen formildende eller skjerpende omstendigheter. Det er understreket at det kreves særlig formildende omstendigheter for å kunne fravike dette utgangspunkt.⁶⁸

⁶⁸ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 229

3.2.1.3 Avgjørelser fra 2012

Høyesterettsavgjørelser fra 2012 er følgende, jf. RT 2012 – 1341, RT 2012 – 60 og RT 2012 – 201.

I den første saken, jf. RT 2012 – 1341 er det en mann som har hatt seksuell omgang med to barn mens de sov og tatt bilde av dette. Mannen stod tiltalt for både å ha hatt seksuell omgang med barn under 14 år, jf. straffelovens § 195 første ledd første straffalternativ og straffelovens § 192 første ledd litra b seksuell omgang med en sovende person. Tiltalte førte en finger inn i skjeden på det ene barnet på ni år og brukte hånden til det andre barnet på seks år til å masturbere seg selv. Dette foregikk mens barna sov. Tiltalte filmet og fotograferte den straffbare handlingen. Saken ble anket til Høyesterett. Høyesterett ankeutvalg forkastet anken om straffekravet derfor ble kun oppreisnings spørsmålet, altså det sivile kravet, behandlet. Dom ble stående på to år og seks måneder. Anken fra lagmannsretten, jf. LH 2011 - 57024 så på handlingen som alvorlig, men ikke alvorlig nok. Årsaken var blant annet fordi handlingen ikke var smertefull for barna og barna kan ikke erindre at dette har hendt. Lagmannsretten sammenlignet saken med andre saker og konkluderte med at saken var mindre alvorlig enn andre tilfeller som har vært i Høyesterett. Høyesterett økte oppreisningssummen fra 100 000 kroner til 120 0000 kroner. Høyesterett begrunnet dette med at det forelå en alvorlig integritetskrenkelse mot barna, videre foreligger et grovt tillitsbrudd, handlingen kan ha betydelig skadevirkninger, og tilslutt ble det lagt vekt på det faktum at overgrepet ble fotografert. Tilslutt bemerker Høyesterett at det foreligger mulighet for at bildene kan bli publisert, og dette vil føre til en tilleggsbelastning for barna.

I den andre dommen, jf. RT 2012- 60, som er en rettslig beslutning hvor Høyesterett forkastet anken ble det utmålt straff på to år og fire måneder fengsel.

Høyesterett beslutter at det ikke foreligger noe misforhold mellom straffen og de handlingene som er gjennomført. Handlingen er voldtekt til seksuell omgang med noen som er ute av stand til å motsette seg handlingen. Tiltalte førte to fingre opp i fornærmedes vagina, mens hun stod på badet å pusset tennene, ute at hun rakk å avverge handlingen, jf. LG 2011 – 13876.

Den siste dommen, jf. RT 2012 – 201 hvor tiltalte ble dømt for å hatt samleie med fornærmede mens hun sov på grunn av beruselse og tretthet. Tiltalte ble dømt til ett år ubetinget fengsel.

Høyesteretts sa seg enig med lagmannsretten i at tiltalte var sterkt å bebreide for klanderverdig oppførsel. Da han på tross av fornærmedes tilstand, som var nærmest bevisstløs, ikke forstod at hun ikke samtykket til samleie.

3.2.2 Voldtektstilfeller begått **etter** lov endring i 2010 om straffeutmåling

Dommer hvor hendelsesforløpet skjedde *etter* endringen av straffeutmålingen ved lov av 25. juni 2010 nr. 46. Ved lovendring ble minstestrafen høynet fra to år til tre år og i forarbeiderne ble normalstraff satt til fire år.

3.2.2.1 Avgjørelser fra 2011

Tingrettsdommer fra 2011 er følgende, jf. TOSLO 2011 – 109580. I dommen blir tiltalte dømt for grov uaktsom voldtekt.

Saken fra tingretten, jf. TOSLO 2011 – 109580 fremstiller en sovevoldtekt hvor tiltalte var overstadig beruset og derfor måtte sove. Tiltalte som også var beruset la seg ved siden av fornærmede. Tiltalte kjente ikke fornærmede fra før og hadde heller ikke pratet med henne i løpet av kvelden. Tiltalte ba fornærmede om å snu seg dersom hun ville ha sex med han. Dette gjorde hun og det ble gjennomført vaginalt samleie. Det ble satt en dom på to år og seks måneder. Retten fester sin lit til tiltaltes forklaring, likevel mener retten at tiltalte burde ha forstått at fornærmede sov tungt på grunn av beruselsen, og derfor ikke var i stand til å motsette seg handlingen. De formildende omstendigheter er i følge retten at tiltalte aldri har blitt straffet før og at saken er blitt gammel blant annet på grunn av lang saksbehandlingstid. Domstolene legger straffen tett opp (to år og seks måneder) mot minstestrafen for forsettlig voldtekt som er på tre år, jf. straffelovens § 192 andre ledd.

Jeg har funnet følgende *lagmannsrettsdommer* fra 2011, jf. LH 2011 – 184382 og LH 2011 – 198088. I først nevnte dom, jf. LH 2011 - 184382 har tiltalte trukket ned tights og truse på fornærmede før han ført penis sin inn i kvinnens vagina mens hun sov. Mannen fikk en ubetinget straff på to år og seks måneder. Det ble funnet store mengder av tiltaltes sæd i

kvinnens truse og menstruasjonsbind. Lagmannsretten legger vekt på forarbeider hvor det er poengtert at straffen for sovevoldtekter skal heves. Retten fremholder også at straffen samsvarer med andre bestemmelser som er gitt for å beskytte den enkeltes fysiske integritet.⁶⁹

I det andre tilfellet fra 2011 har tiltalte ført en finger inn i kvinnens vagina mens hun sov, jf. LH 2011 - 198088. Han ble dømt til ett år ubetinget fengsel. Det ble lagt vekt på fornærmedes forklaring og forarbeider, jf. Prop 97 L s. 20 hvor det er uttrykt «*Heving av straffenivået i saker som omfattes av minstestraft må gis tilsvarende betydning for voldtekt som ikke omfattes av minstestraften.*» Domstolene la ikke vekt på tiltaltes personlige forhold ved idømmelsen da saken er av en såpass alvorlig art.

3.2.2.2 Avgjørelser fra 2012

Det forelå gruppevoldtekt i *tingrettsdommen* fra 2012, jf. TLARV 2012 – 91405 TARV 2012 – 93926. I denne dommen lå fornærmede å sov på grunn av overstadig beruselse, hun var ikke i stand til å motsette seg handlingen. Fornærmede ble fortalt at fire gutter hadde forgrepet seg på henne mens hun sov.

Her ble det idømt fengsel til tre år og tre måneder for den ene tiltalte, og tre år og seks måneder for den andre tiltalte, hvorav to år og seks måneder ble gjort betinget for begge.

Ut ifra avhør av vitner og bevisopptak er det to gutter som står som tiltalt. Domstolen la vekt på at hendelsen er grov utnyttelse og grov krenkelse av en forsvarsløs person. Det ble ikke benyttet kondom slik at fornærmede har blitt utsatt for fare for kjønnssykdommer og uønsket graviditet fra de to tiltalte. Handlingen ble utført ved at den ene tiltalte så på at den andre tiltalte gjennomførte voldtekten, og omvendt. Retten gir fradrag på straffen grunnet guttenes unge alder, og bemerker at allmennpreventive hensyn veier tungt.

Fra 2012 har jeg lest fire *lagmannsrettsdommer*, disse er som følger, jf. LB 2012 – 12315, LB 2012 – 8349, LB 2012 – 4438 og LB 2012 -8589. I alle tilfellene er fornærmede svært beruset og

⁶⁹ Prop 97 L (2009-2010) s. 18

sover, og er ikke i stand til å motsette seg handlingen. De tiltalte i disse tilfellene gjennomfører vaginalt samleie.

I LB 2012 – 12315 mente tiltalte at fornærmede hadde samtykket til at han fikk slikke fornærmedes vagina og føre sin penis inn i henne. Straffen ble på fire år hvor av ett år gjøres betinget. Bevisførslene var basert på spørsmål rundt fornærmedes beruselse den kvelden og den aktuelle natten. Det ble lagt vekt på fornærmedes forklaring. Fornærmede hadde fra før av store problemer med å være intim med sin egen samboer, og hatt store problemer i underlivet. I formildende retning ble det lagt vekt på at tiltalte erkjente at han hadde utført handlingen. Tiltalte har på grunn av erkjennelsen gjort etterforskningen enklere. I tillegg så domstolene det på som en impulsiv handling hvor ingen form for vold var blitt gjennomført og at situasjonen var situasjonsbetinget styrt. Tilslutt så domstolene på som formildende omstendighet at tiltalte var umoden, jf. RT 2012 – 659 avsnitt 46.

I den andre dommen, jf. LB 2012 – 4438 dreide det seg om en tidligere ustraffet mann som hadde samleie med en 19 år gammel jente på en fest. Denne dommen er en ankesak fra tingretten i 2011, jf. TOSLO 2011 – 109580 hvor tiltalte ble dømt for grov uaktsom voldtekt. Lagmannsretten gjorde om denne dommen til forsettlig voldtekt, og mente at handlingen ikke lå i «nedre sjikte» av bestemmelsen. Retten tok utgangspunkt i normalstraff på fire år, men mener at straffen måtte bli lavere ut fra forholdets «objektive grovhet». Lagmannsretten økte dommen fra tingretten på to år og seks måneder til tre år og tre måneder. Lagmannsretten gav en strafferabatt på ni måneder ut ifra utgangspunktet, normalstraff, på fire år.

I den tredje lagmannsrettsdommen, jf. LB 2012 – 8349 gjennomførte en 21 år gammel mann samleie med en sovende jente som ikke var i stand til å motsette seg handlingen.

Straffen ble dom tre år og seks måneders fengsel (ubetinget). Det ble lagt stor vekt på tillitsbrudd mellom to venner når den ene forgriper seg på den andre. Lagmannsretten kommenter at; *«Lovendringene forstås å legge opp til en generell skjerping av straffnivået for voldtektsforbrytelser, uavhengig av om handlingen rammes av straffeloven i § 192 første ledd bokstav a eller b. Utgangspunktet er at straffen i sin helhet skal være ubetinget, og at*

«normalstraffenivået for voldtekt som omfattes av minstestrafen» ikke bør være under fengsel i fire år, jf. Prop 97 L side 19.», jf. s. 3 i dommen.

Tilslutt, jf. LB 2012 – 8589 ble en 30 år gammel kvinne voldtatt mens hun sov over hos venner hun hadde vært på fest hos. Tiltalte var nabo med fornærmedes venner og hadde deltatt på festen. Tiltalte var i kvinnens skjede et par sekunder før han trakk ut penis. Det er ikke blitt lagt vekt på noen formildende eller skjerpene omstendigheter. Dom ble avsagt på fire år ubetinget fengsel.

Høyesterettsavgjørelser fra 2012 er følgende, RT 2012 – 659 og RT 2012 – 914.

Høyesterettsdommen, jf. RT 2012 - 659 gjelder straffeutmåling for voldtekt av en mindreårig jente som på grunn av beruselsen var ute av stand til å motsette seg handlingen.

Høyesterett besluttet å sette ned straffen fra Lagmannsretten, jf. LH 2011 - 108446 på tre år og fire måneder til to år og ti måneder, selv om de var klar over endringene som har skjedd i henhold til straffeutmålingen med forhøyet minstestraft og normalstraff. Domstolene setter fire år og seks måneder som den straff som utgangspunkt ville bli idømt, men ender på bakgrunn av formildende omstendigheter på en dom på to år og ti måneder.

Begrunnelsen for strafferabatt er tiltaltes uforbeholdne tilståelse, hans umodenhet og det faktum at det bærer preg av en impulshandling.

I den siste Høyesterettsavgjørelsen, jf. RT 2012 – 914 gjelder straffeutmåling for voldtekt av en mindreårig jente. Voldtekten ble gjennomført av flere personer, og det ble brukt en ølflaske inn i jentas skjede. Ølflasken ble skjøvet inn og ut av jentas skjede flere ganger. Lagmannsretten satt straffen til fem år, mens Høyesterett satt ned straffen til to år og seks måneder.

Høyesterett mente det var for høy straff blant annet fordi retten ikke anså dette som en gruppevoldtekt da de to tiltalte som gjennomførte voldtekten utførte overgrepet hver sin gang alene. Videre mener domstolen at straffenivået var satt for høyt i forhold til andre lignende og mer alvorlig saker.

3.2.3 Frifunnet

I fem av de 26 dommene i mitt domsmateriale ble tiltalt frifunnet. Alle avgjørelsene med frifinnelse er fra lagmannsretten og er følgende LB 2010 – 184202, LB 2011 – 179061, LB 2011 – 132727, LB 2011 – 19370 og LF 2011 – 183391.

I, jf. LB 2010 – 184202 var domstolens begrunnelse for frifinnelsen at det ikke forelå nok bevis for å dømme tiltalte for seksuelle overgrep. Tiltalte har erkjent at han har hatt samleie med fornærmede, men mener at dette var frivillig fra hennes side. Fornærmede hadde invitert tiltalte og to kamerater til sin leilighet etter at hun hadde pratet med tiltalte på internettet. I denne saken er det ett vitne. Vedkommende sin forklaring blir tillagt stor vekt av domstolen. Vitne forklarer at han ser inn på soverommet til fornærmede hvor tiltalte har gått å lagt seg. Der ser han fornærmede ligger som «en slakt», og tiltalte ligger bak henne. Lagmannsretten finner det usannsynlig at fornærmede lå nærmest som en slakt i sengen, som vitne forklarer i retten, ettersom tiltalte har forklart at de hadde utført den seksuelle omgangen i misjonærstilling. Lagmannsretten stiller seg også tvilende til at tiltalte skal ha klart å kle av seg selv og henne dersom hun var så full at hun var nesten bevisstløs. Domstolene finner det videre merkelig at vitne ikke grep inn dersom han så at fornærmede var nesten bevisstløs av rusen og hadde tiltalte over seg hvis vitne og fornærmede var så gode venner. Av den grunn finner retten det lite sannsynlig at vitne ville unnlate å gripe inn i en situasjon hvor det var sannsynlig at tiltalte overgrep seg på fornærmede. På bakgrunn av dette og lite dokumentert bevis fra MSN-logger og e-poster, ble tiltalte frifunnet. Fornærmede ble ikke tilkjent oppreisningserstatning.

Det samme gjelder i lagmannsrettens avgjørelser fra LB 2011- 179061 hvor det er bevismessig vanskelig å ta en avgjørelse på om det er blitt gjennomført en seksuell handling med eller uten samtykke. Lagmannsretten holder fast ved tingrettens dom ved det strafferettslige skyldspørsmålet, og behandler i hovedtrekk oppreisnings og erstatningsspørsmålet. Bistandsadvokaten til fornærmede legger vekt på at fornærmede ikke var på sjekketur denne kvelden og heller ikke ønsket tilfeldig sex. Forsvareren anfører at det ikke er ført tilstrekkelig bevis for om det er blitt gjennomført et overgrep, ei heller om fornærmede var ute av stand til å motsette seg handlingen. Lagmannsretten frifinner de tiltalte for å ha skaffet seg seksuell omgang

med noen som var bevisstløs eller av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen, eller som medvirket til dette. Videre holder lagmannsretten fast ved bot som ble ilagt av tingretten. Tilslutt ble de to tiltalte frifunnet for kravet om oppreisning.

Anken til, jf. LB 2011 – 132727 gjaldt erstatning og oppreisning etter frifinnelse i voldtektssaken. Lagmannsretten fastholdt tingrettens avgjørelse om det strafferettslige ansvaret. I lagmannsretten ble det ikke lagt frem så omfattende beviser som i tingretten. Det ble i lagmannsretten lagt frem politiforklaringer og to tiltalte forklarte seg. Etter lagmannsrettens syn har det ikke kommet frem noen nye opplysninger som endrer dommen fra tingretten. Tiltalte ble i tingretten frifunnet for straffekravet og dømt til å betale oppreisning. Etter anken til lagmannsretten ble begge de tiltalte frifunnet for både straffekravet og oppreisningserstatning.

I, jf. LB 2011 – 19370 anså ikke lagmannsretten de to tilfellene av overgrep som voldtekt etter straffelovens § 192 første ledd litra b. Begrunnelsen for dette er tiltaltes forklaring. Tiltalte og fornærmede, som var kjærester, var seksuelt utprøvende. Dette er ikke noe fornærmede har bestridt. Dette innebar blant annet at de kunne ha sex med hverandre mens den andre sov. Dette bestrider fornærmede. Lagmannsretten legger til grunn at de ikke kan se bort fra tiltaltes forklaring om at fornærmede hadde samtykket til at den seksuelle handlingen kunne utføres mens hun sov. Lagmannsretten frifant også tiltalte for oppreisningskravet.

I den siste lagmannsrettsdommen, jf. LF 2011 – 183391 ble det vurdert både forsettlig og grov uaktsom voldtekt. Lagmannsretten holdt seg til tingrettens dom og frifant tiltalte for straffekravet. Det ble konkludert med at tiltalte har handlet grovt uaktsomt i henhold til oppreisningsspørsmålet, og at dette ikke vil endre frifinnelsen av straffekravet. Det ble gitt 100 000 kroner i oppreisning. Dette var på bakgrunn av en bred skjønnsmessig vurdering, og blant annet hennes psykiske etterskader som hodepine, aggressiv adferd, søvn og konsentrasjonsvansker at fornærmede ble tilkjent oppreisning. Lagmannsretten opprettholdt tingrettens dom om frifinnelse av straffespørsmålet.

3.3 Oppsummering formildende og skjerpende omstendigheter

Etter å ha lest disse dommene har jeg sett hvilke *formildende omstendighetene* det tas hensyn til i voldtektssaker. De formildende omstendigheter er følgende: saksbehandlingstiden er for lang og dette er belastende for begge parter. Tiltalte bekrefter det faktiske forhold som bidrar til å forenkle etterforskningen og gir fornærmede mer svar på hva som faktisk har skjedd. Tiltalte var umoden og at handlingen bar preget av impuls fra tiltaltes side.

Når det gjelder *skjerpende omstendigheter* så er følgende lagt vekt på i avgjørelsene objektiv grovhet, om det forelå tillitsbrudd mellom for eksempel to venner, manglende kondom bruk som fører til fare for graviditet og kjønnsykdommer, tilfeller hvor fornærmede har fått etterskader som angst, depresjoner, søvn og konsentrasjonsvansker, aggressiv adferd, dårligere livskvalitet og lignede. Situasjoner hvor det er blitt brukt makt som har ført til fysiske skader. Alvorlig integritetskrenkelse som for eksempel at det straffbare forholdet har blitt gjennomført i det offentlige rom, noe som i seg selv er en ydmykende og krenkende situasjon. Hendelser hvor fornærmede har blitt utnyttet på grunn av hjelpeløshet og beruselse. På bakgrunn av tilstanden har fornærmede motvillig blitt utsatt for vaginalt og analt samleie samtidig. Tilfeller hvor det finnes bevis som funn av sæd på klær eller kropp. Episoder hvor man er blitt grovt krenket, og tilfeller hvor tiltalte og fornærmede er ukjent for hverandre og om det er blitt brukt narkotika.

Etter en gjennomgang av de skjerpende og formildende omstendigheter kan man se at domstolene anvender momenter som gjenfinnes i §§ 77 og 78 i straffeloven (2005), som altså ikke er trådt i kraft. Momentene i formildende og skjerpende omstendigheter er en kodifisering av gjeldene rett. Disse bestemmelsene skal ikke endre den norske straffutmålingstradisjonen eller straffenivået. Det er Høyesterett som gjennom mange års rettspraksis har anvendt disse momentene som nå finnes i bestemmelsene. Domstolene bruker som utgangspunkt rettspraksis, men indirekte anvender de flere momenter som er fremgår i §§ 77 og 78 i straffeloven av 2005. Selv om loven enda ikke har trådt i kraft.

Momentene i bestemmelsen skal tillegges vekt, samtidig er det opp til domstolene hvor stor vekt de skal tillegges. Domstolene må ta en skjønnsmessig vurdering. Det kan dukke opp situasjoner hvor domstolen tillegger lite eller ingen vekt på noen av momentene.

3.4 Analyse av rettspraksis

På grunn av oppgavens størrelse har jeg, som tidligere nevnt i kapittel 1.5, valgt å ta for meg 17 av de 26 avgjørelsene i analysedelen.

Som tidligere nevnt i kapittel 1.1.3 ble det ved lov av 11. august 2000 nr. 76 gjort endring i den objektive gjerningsbeskrivelse og grov uaktsomhet ble tilføyd i voldtektsbestemmelsen, jf. straffelovens § 192 første ledd litra b jf. fjerde ledd. Ved analysen av rettspraksis vil jeg bruke endringen som skjedde ved lov av 25. juni 2010 nr. 46 som utgangspunkt når jeg tolker gjerningsbeskrivelsen og skyldspørsmålet. Hovedfokus ved analysen vil være straffeutmåling for å vurdere om domstolene følger opp endringene som ble gjort i 2010.

3.4.1.1 Hvordan domstolene tolker den objektive gjerningsbeskrivelsen – rettspraksis

For at domstolene skal kunne ta en avgjørelse på om det foreligger voldtekt etter § 192 første ledd litra b må den objektive gjerningsbeskrivelsen være gjennomført. Begrepene «*seksuell omgang*», «*bevisstløs*» og «*ute av stand til å motsette seg handlingen*» må være oppfylt.

3.4.1.1.1 Før lovendring

Avgjørelsene fra før lovendring er følgende fra lagmannsretten, jf. LH 2010 – 100746 og LB 2011 – 156401.

I, jf. LH 2010 – 100746 var fornærmede på dimmefest sammen med flere kamerater fra førstegangstjeneste. Hun skal ha sovnet på grunn av sterk beruselse og var ikke istand til å motsette seg handlingen. Før selve overgrepet ble det gjort forsøk på å vekke fornærmede ved å slå penis i ansiktet hennes («babbing») og helle vin i øret hennes. Fornærmede våknet ikke av dette, og ansees som «*bevisstløs*» på grunn av inntaket av alkohol. Når fornærmede ligger i en vinkelformet sofa legger tiltalte seg bak henne og gjennomfører vaginalt samleie. Tiltalte blir

etter, jf. LH 2010 – 100746 s. 3 i dommen «. *funnet skyldig i seksuell omgang med en kvinne som var ute avstand til å motsette seg handlingen.*»

I den neste dommen, jf. LB 2011 – 156401 var fornærmede overstadig beruset med en promille på over to, og sovnet på grunn av dette. Tiltalte gjennomførte et samleie mens fornærmede sov. På bakgrunn av dette anser lagmannsretten henne som en person som «ikke er i stand til å motsette seg» en overgrepshandling.

I begge dommene ser vi at domstolen vurderer fornærmede som «*bevisstløs*» når det er umulig å vekke vedkommende fra søvn. Når en slik situasjon oppstår vil det være umulig for fornærmede å motsette seg den straffbarehandlingen som inntreffer.

Videre skal jeg se på to forsøksdommer fra før lovendringen. I begge dommene ble det dømt for forsøk på voldtekt etter § 192 første ledd litra b. I det ene tilfellet lå tiltalte blottet oppå fornærmede, mens det andre tilfellet var overgrepshandlingen nærmest fullbyrdet.

I den første forsøksdommen, jf. LB 2011 – 146128 var tiltalte klar over at fornærmede sov, men prøvde likevel å oppnå seksuell kontakt. Domstolene ser i slike tilfeller på hva tiltalte prøvde å oppnå ved en slik kontakt. I det fornærmede våknet opp av at tiltalte lå over henne tok hun hånden for å beskytte underlivet, men klarer ikke å erindre om penisen fysisk berørte underlivet hennes. Penisens hans var blottet da han lå oppå henne og hans mål var å få utløsning. Lagmannsretten ser dette på som «*et forsøk på seksuell omgang som ikke er helt ned på grensen mot seksuell handling.*», jf. LB 2011 – 146128 s. 5 pkt. 2.3 om straffeutmålingen for forsøkshandlingen i dommen.

I den andre dommen som omhandler forsøk er overgrepet nærmest fullbyrdet, jf. LA 2011 – 73476. I denne episoden dro fornærmede fra festen på grunn av beruselse. Hun forlot festen med tiltalte som så hvor full hun var. Det ble observert av vitner at tiltalte beveget hånden sin i skrittet til fornærmede. Videre tvangskysset han henne og prøvde å føre penis inn i henne før politiet dukket opp. Politiet som ankom stedet hvor forsøkshendelsen hadde skjedd forklarte at fornærmede var vanskelig å få liv i og var skummelt beruset. I dette tilfellet var fornærmede

bevisstløs og tiltalte forsøkte å ha seksuell omgang med en person som ikke var i stand til å motsette seg handlingen.

Disse forsøksdommene viser at for å bli dømt for forsøk på voldtekt holder det at det blottede kjønnsorganet til tiltalte berører fornærmede. Så lenge man ved en slik handling har en intensjon om å voldta så kan man bli dømt til forsøk på voldtekt på en «*bevisstløs*» person som er «*ute av stand til å motsette seg handlingen*».

3.4.1.1.2 Etter lovendring

Avgjørelsene fra *etter* lovendring er følgende fra lagmannsretten, jf. LH 2011 – 184382, og en frifinnelsesdom fra, jf. LB 2011 – 132727.

Den første dommen fra lagmannsretten, jf. LH 2011 – 184382 hvor tiltalte trakk ned fornærmedes shorts og truse og deretter gjennomførte vaginalt samleie mens han lå bak henne. Retten «... *finner det bevist utover enhver tvil at tiltalte deretter trakk ned fornærmedes tights og truse og at han ved flere anledninger førte en eller flere fingre inn i hennes skjede mens han satt eller lå bak henne i senga*», jf. LH 2011 – 184382 s. 2. Videre onanerte tiltalte seg selv, berørte hennes rumpe og skritt med penis og fikk tilslutt sædavgang på hennes underliv. På grunn av beruselsen klarte ikke fornærmede å registrere om tiltaltes penis eller fingre var inni henne. Hun klarte ikke gjøre noe motstand mot dette på grunn av beruselsen. Domstolen anså det som overveiende sannsynlig at hun ikke var istand til å motsette seg handlingen ved verbal eller fysisk kommunikasjon.

Frifinnelsesdommen, jf. LB 2011 – 132727 hvor tre venninner var på campingtur og møtte tre utenlandske gutter. Den ene jenta påstod at hun hadde blitt voldtatt av tre gutter. Grunnet vanskelig bevisbedømmelse, og det faktum at fornærmede har begrenset erindring fører til at guttene på campingplassen blir frifunnet for voldtekt. Lagmannsrettens flertall legger vekt på «*Den omstendighet at hun har begrenset erindring, kan imidlertid ikke alene tillegge avgjørende vekt med hensyn til om hun på tidspunktet for de aktuelle handlinger var i en tilstand av bevisstløshet, eller i en situasjon hvor hennes psykiske evne til motstand var borte*», jf. LB 2011 –

132727 s. 5 i dommen. Videre bemerker flertallet at « ... stor usikkerhet knyttet til hennes psykiske tilstand, at det ikke foreligger tilstrekkelig klar sannsynlighetsovervekt for at hun var i en tilstand som tilfredsstillende lovens krav..», jf. LB 2011 – 132727 s. 5 i dommen. Lagmannsretten mener *ikke* at den objektive gjerningsbeskrivelse er oppfylt.

3.4.1.2 Vektlegging av fornærmedes forsvarsløshet og tiltaltes skyld i rettspraksis⁷⁰

For at domstolene skal kunne ta en avgjørelse om det foreligger forsettlig eller grov uaktsom voldtekt, altså skyldspørsmålet, må de ta en vurdering. I en slik vurdering er retten avhengig av å se bevis som for eksempel sæd eller blåmerker på kropp. Det må foretas avhør av vitner, fornærmede og tiltalte selv. Fornærmede må undersøkes av en lege for å kartlegge eventuelle skader i underliv. Legen ser også etter væske på vedkommende sin kropp som kan gi en antydning til at noe straffbart har skjedd.

3.4.1.2.1 Før lovendring

I lagmannsrettsdommen fra 2010, jf. LH 2010 – 64411, hvor hendelsen skjedde *før* lovendringen, ble det tatt i bruk bevis fra vitner, DNA analyse og blodanalyse for å kartlegge promille. Tiltalte ble dømt for forsettlig voldtekt. Lagmannsretten la særlig vekt på forklaring fra fornærmede og vitnene, de medisinske funn som DNA analysen og blodanalysen (promille innhold) før de tok stilling til skyldspørsmålet og straffutmålingen. Jenta ble hentet i ambulanse og kjørt til sykehuset for undersøkelser samme natt som overgrepet skjedde. Politiet ble tilkalt rimelig kort tid etter at fornærmede kom på sykehus. Jenta ble værende på sykehuset en stund før hun fikk dra hjem.

I de to neste dommene ble alle de tiltalte frifunnet. Den første saken er fra *før* lovendring, jf. LB 2011 – 19370. Lagmannsretten svarte nei på to tilfeller av overgrep etter straffelovens § 192 første ledd litra b. De påståtte straffbare forholdene skulle ha funnet sted i 2008 og 2009. Bevisene lagmannsretten har å forholde seg til er forklaringene fra tiltalte og fornærmede. Lagmannsretten må ta et standpunkt ut ifra hva de finner mest sannsynlig.

⁷⁰ Se vedlegg 3.

Tiltalte har to ganger hatt sex med fornærmede mens hun sov. Det er opplyst at tiltalte og fornærmede var kjærester fra 2007-2008. Tiltalte har forklart at de begge var utprøvende når det gjaldt sex, noe fornærmede bekrefter. Tiltalte forklarer videre at dersom forholdene lå til rette så var det greit å innlede seksuell kontakt selv om den andre lå å sov, dette bestrider fornærmede. Lagmannsretten legger til grunn, jf. LB 2011 – 19370 s. 2 i dommen «*at de ikke kan se bort fra tiltales forklaring om at fornærmede i forkant av den seksuelle omgangen, ikke bare hadde samtykket til seksuell omgang, men også at handlingen kunne utføres mens hun sov*» Etter lagmannsrettens drøftelse ble tiltalte frifunnet.

Ut ifra disse dommene kan det konkluderes med at jo flere håndfaste bevis det foreligger i en sak, jo enklere er det for domstolene å bedømme skyldspørsmålet for den straffbare handlingen.

3.4.1.2.2 Etter lovendring

Den andre frifinnelsesdommen er fra *etter lovendring* i 2010, jf. LB 2011 – 179061. To polske menn som skal ha hatt seksuell omgang med en sovende kvinne ble frifunnet av lagmannsretten. Retten la tingrettens kjennelse til grunn. Da saken var i tingretten vitnet blant annet de to tiltalte i tillegg til 12 vitner. Tingretten vurderte vitnenes forklaring og vitne observasjoner dit hen at handlingen ikke var å anse som voldtekt. De tiltalte blir frifunnet for voldtekt, jf. § 192 første ledd litra b, jf. tredje ledd litra a.

I tingrettens dom, jf. TOSLO 2011 – 109580, var bevis vesentlig for å ta stilling til om det forelå forsett eller grov uaktsom voldtekt. Vitnene, tiltalte og fornærmede har avgitt viktige forklaring slik at domstolene kunne forstå hva som skjedde den natten både før og etter overgrepet. Retten mener at tiltalte burde ha forstått at fornærmede sov ut tung alkoholrus, og av den grunn var ute av stand til å motsette seg handlingen. Domstolen, jf. TOSLO 2011 - 109850 referer fra, jf. RT 1985-328 s. 2 «*Han har utvist en kvalifisert klanderverdig opptreden som foranlediger sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet*». Fornærmede husker kun bruddstykker av overgrepet når det skjedde, men mener at det har blitt gjennomført både vaginalt og analt samleie. Domstolen bemerker at fornærmede vagt husker hva som skjedde, og av den grunn kan ikke retten gå bort

fra at tiltalte snakker sant når han erkjenner at det kun skjedde et vaginalt samleie. Domstolen kom frem til at det forelå grov uaktsom voldtekt, jf. straffeloven § 192 fjerde ledd.

Det kommer klart frem her at i de fleste slike voldtektssaker er det oftest «ord mot ord» mellom tiltalte og fornærmede. I mange av sakene foreligger det vitneobservasjoner og vitneutsagn. Voldtekt etter straffelovens § 192 første ledd litra b skjer ofte når en eller begge parter er beruset, og av den grunn merkers ofte ikke voldtekten av fornærmede før dagen etterpå. Det kan ta tid før man reiser til et voldtektsmottak og da kan de reelle bevisene være borte. Dersom domstolene ikke har noen bevis følger de teorien om hva som kan være mest sannsynlig, altså sannsynlighetsovervekt.

3.4.1.2.3 Oppsummering av objektiv gjerningsbeskrivelse og skyld før og etter lovendringen i 2010

Tolkningen av den objektive gjerningsbeskrivelsen i straffelovens § 192 første ledd litra b før og etter lovendringen i 2010 er den samme. Det kan derfor ut ifra utvalgte dommer konkluderes med at endringen i 2010 ikke har ført til noen forandringer av tolkningen av gjerningsbeskrivelsen.

Skyldspørsmålet krever bevis. Det foreligger kun en avgjørelse hvor domstolene ender på grov uaktsom voldtekt. I de resterende dommene blir tiltalte dømt til forsett. Grunnen til dette kan være at de fleste voldtekts saker som kommer opp for domstolen er tilfeller hvor det er innlysende at den straffbare handlingen er en voldtekt. Dersom det foreligger tvil er det etter min vurdering sjelden at fornærmede vil føre sak. Dersom det forelå tvilstilfelle ved skyldspørsmålet anvendte domstolene sannsynlighetsvurderingen. Det kan også her konkluderes med at det ut ifra utvalgte avgjørelser ikke har ført til noe vesentlig endringer fra før og etter lovendringen i 2010 om straffeutmåling.

3.4.1.3 Momenter av betydning for straffeutmålingen i rettspraksis

For at domstolene skal komme frem til straffeutmålingen veier de formildende og skjerpene omstendigheter opp mot hverandre.

3.4.1.3.1 Før lovendring

Før lovendringen var minstestraff lovfestet til to år. Normalstraff var på dette tidspunkt ikke lovfestet. Gjennomgående for disse dommene er at det foreligger deldommer. Del dommer vi si at det er blitt dømt både ubetinget straff og betinget straff i samme dom.

I dommen fra lagmannsretten, jf. LG 2010 – 20596 foreligger det ingen formildende omstendigheter. Tiltalte får en dom på to år og seks måneder hvorav åtte måneder av denne dommen gjøres betinget med en prøvetid på to år. Det er da et krav om at tiltalte ikke skal begå nye straffbare forhold i en fastsatt prøvetid, som her er på to år. Domstolen vektlegger allmennpreventive hensyn. Allmennpreventive hensyn kan forklares som hensyn som tilsier at strafferettslige tiltak må foretas for å avverge lovbrudd blant befolkningen. Hendelsen var traumatisk for fornærmede og hun har etter den straffbare handlingen hatt psykiske etterskader. Fornærmede er mye redd både for mørke og for å sove og hennes totale livskvalitet er svekket. Dette er etter min mening momenter som svarer til at domstolene burde ha dømt en ren ubetinget dom, og ingen deldom.

I tingrettsdommen, jf. THALD 2011 – 36045 var det to gutter som hadde forgrepet seg på en bevisstløs kvinne. Det ble reist tiltalte mot guttene etter, jf. straffelovens § 192 første ledd litra b jf. tredje ledd litra a. Guttenes tiltalte var blant annet for gruppevoldtekt, men domstolen anvendte ikke den øvre strafferamme på 21 år, da de tok straffelovens § 55 i betraktning. Av § 55 fremgår det at dersom en straffbarhandling er gjort av noen som er yngre enn 18 år på gjerningstidspunktet kan lovens strengeste straff, på 21 år, ikke komme til anvendelse. Guttene var 15 og 16 år gamle på hendelsestidspunktet. Det bemerkes at det er merkelig at noen som har begått en slik handling kun får en straff på ett år og fire måneder hvorav ett år av dette gjøres betinget. Begrunnelsen for så lav straffeutmåling er, som nevnt ovenfor, den formildende omstendighet guttenes unge alder. Årsaken til mildere bedømmelse på grunn av alder er todelt. Dels fordi man ikke regner med at personer under 18 år har den samme vurderingsevne som en voksen person, og dels fordi man vil unngå så unge mennesker i fengsel.⁷¹ I tillegg har saken blitt

⁷¹ Johs. Andenæs (2004) s. 467

to år og åtte måneder. Den lange saksbehandlingstiden har vært en stor påkjenning for fornærmede og de unge tiltalte. Domstolen setter straffen til under minstestraft, jf. straffelovens § 55. Domstolene legger også i denne dommen vekt på de allmennpreventive forhold «*veier tungt ved fastsettelsen av dommen*», jf. s. 4 punkt om straffeutmåling i dommen. I følge domstolen er dette for å markere at rettsorden ikke aksepterer disse straffbare handlingene. Slik jeg ser det vil domstolene sikre seg ved at de gir uttrykk for at de ser på dette som en alvorlig og rystende handling, samtidig klarer de ikke vise dette i praksis da de dømmer to unge gutter til kun ett år og fire måneder og hvorav ett år betinget. Domstolens resultat har selvfølgelig noe å gjøre med at den straffbarehandlingen skjedde før lovendringen i 2010 trådte i kraft. Samtidig legges det vekt på FNs barnekonvensjon av 20. november 1989 (trådt i kraft 2. september 1990), som suppleres til straffelovens bestemmelsen om unge (under 18 år) kriminelle og hvordan de skal straffes, jf. straffelovens § 55, jf. art. 1 i konvensjonen definerer barn som personer under 18 år og i art. 37 litra b fastsettes det blant annet fengsling av barn kun skal benyttes som en siste utvei og for et kortest mulig tidsrom.

Tingrettsdommen, jf. TOVRO 2011 – 125569 ble det gitt en dom på ett år og fire måneder ubetinget. I denne saken hadde to polske menn lurt en kvinne til et hotell rom, hvor hun sovnet på grunn av rus de gav henne. Deretter voldtok de henne etter tur. Tingretten nevner gruppevoldtekt og 21 års fengsel i dommen, men det er ikke videre vurdert. Tiltalte i dommen er 29 år på gjerningstidspunktet. Derfor kan ikke straffelovens § 55 brukes i dette tilfellet. Lagmannsretten sier: «*Straffen må imidlertid utmåles konkret, der de alminnelige straffeutmålingsprinsipper legges til grunn og der handlingens konkrete grovhet særlig vektlegges*», jf. s 2 i dommens punkt om straffeutmåling. Retten legger ved bevisvurderingen vekt på tiltaltes uforbeholdne tilståelse, fornærmedes forklaring til politiet, som samstemmer etter den tiden fornærmede er våken, sammenligning med andre grovere saker og det faktum at saken har hatt lang saksbehandlingstid før den kommer inn til domstolen. Tingretten har på bakgrunn av dette og det faktum at handlingen er begått før lovendringen ved lov av 25. juni 2010 nr. 46 kommet frem til at dommen som utgangspunkt settes til to år og seks måneder. Grunnet de formildende omstendighetene fastsatte tingretten en dom på ett år og fire måneder, og gav en strafferabatt på 14 måneder.

De 11 dommene fra 2010-2012 som er avsagt *før* lovendringen har en gjennomsnitt totalstraffeutmåling på to år. *Se vedlegg 2.* Det vil si at i gjennomsnitt oppfyller domstolene kravet ved å gi dommer som tilsvarer minstestraff. Samtidig er ikke domstolene i nærheten av å gi tre års straff som var det normale straffenivået. Etter en gjennomgang av dommer i denne oppgaven kan forklaringen for de lave straffene være bevismessige hensyn og de formildende omstendigheter.

3.4.1.4 Etter lovendring

10 av de 26 dommene inneholder hendelser som skjedde *etter* lovendringen. Etter lovendringen ble det lovfestet at minstestraff er på tre år og normalstraff ble i forarbeiderne satt til fire år, jf. lov av 25. juni 2010 nr. 46, om endring av straffeloven 1902.

Av de 10 dommene er det blitt gitt to deldommer. Dette hendte i tingrettsdommen, jf. TLARV 2012 – 91405 TLARV 2012 – 93962 hvor det var to tiltalte. Den ene tiltale ble gitt en dom på tre år og tre måneder, mens den andre tiltalte fikk en dom på tre år og seks måneder. Begge tiltalte fikk to år og seks måneder av dommene betinget. Den betingede dommen var et resultat av blant annet den formildende omstendighet, deres unge alder. Domstolene legger også vekt på at ingen av de to tiltalte gav henne sprit eller annen alkohol. Domstolen fastslår at voldtekt i bevisstløs tilstand er like straffbart som den tidligere betegnelsen «tradisjonelle» voldtekt, hvor det er utøvet både vold og trusler. Samtidig anfører domstolen at det ut ifra forarbeidernes syn står klart at det kan skilles mellom tilfeller hvor det ikke er gjerningsmannen som har fremkalt den bevisstløse situasjonen selv ovenfor fornærmede.⁷² For meg kan det virket som at retten indirekte setter spørsmål ved om jenta selv hadde påført seg en tilstand som overstadig beruset, og av den grunn kan være medvirkende til voldtekten. Dette virket lite logisk fra domstolens side, da det vil være uten betydning om det er jenta eller andre som har gjort henne overstadig beruset. Domstolen gir også uttrykk for at de anser hendelsen som grov og krenkende ovenfor fornærmede. Allmennpreventive hensyn i forhold til straffen veier i følge domstolen tungt i dette tilfellet.⁷³

⁷² TLARV 2012 – 91405 TLARV 2012 – 93962 s. 5

⁷³ Johs. Andenæs (2004) s. 83

Saken er for domstolene den samme som i, jf. THALD 2011 – 36045 hvor det ble gitt høy strafferabatt på grunn av de reelle hensyn i forhold til tiltaltes ung alder.⁷⁴

Høyesterettsavgjørelsen fra, jf. RT 2012 – 914 omhandlet anke av straffeutmåling for voldtekt av en mindreårig jente. Fornærmede fikk en ølflaske ført inn og ut av skjeden av flere personer mens hun lå å sov. Jenta var ikke istand til å motsette seg handlingen på grunn av inntaket av alkohol. Fornærmede var etter loven å anse bevisstløs. Lagmannsretten gav fem års fengsel, mens i Høyesterett ble straffen redusert til to år og ti måneder ubetinget fengsel. En av grunnene til dette er fordi Høyesterett ikke anser denne handlingen som en gruppevoldtekt, da de tiltalte gikk inn en etter en når de utførte den straffbare handlingen. En annen grunn var at gjenstanden ikke var farlig nok i lovens forstand. Det ble vist til RT 2011 – 734 hvor en kniv utvilsomt ble betraktet som en farlig gjenstand. Her hadde tiltalte truet fornærmede med å stikke en kniv inn i skjeden på den fornærmede kvinnen.

I tillegg gav Høyesterett strafferabatt på grunn av de tiltaltes unge alder og mente at saken ikke var alvorlig nok for å få en så høy straff som lagmannsretten hadde lagt til grunn når man sammenlignet med andre saker.

Etter en gjennomgang av forarbeideren er det, etter min mening, ingenting som tilsier at det må være to eller flere i samme rom for at voldtekten kan anses som en «gruppevoldtekt». Kriteriet er at *«overgriperne må handle i felleskap»*, videre sier forarbeideren *«... handlingen til hver enkelt deltaker i felleshandling er mer straffverdig enn om overgriperen handler alene»* jf. NOU 1997:23 Seksuallovbrudd pkt. 4.4.5 s. 84. De tiltalte i denne saken er alle klar over hva den andre gjør, og av den grunn mener jeg at domstolene ikke kan utelukke at de handler sammen slik som er kriteriet for tolkningen av en gruppevoldtekt.

⁷⁴ Barnekonvensjonen art. 37

Høyesteretts, jf. RT 2012 – 659 anke sak fra, jf. LH 2011 – 108446 hvor lagmannsretten hadde satt en dom på tre år og fire måneder. Høyesterett reduserte også i dette tilfellet straffen. Domstolen satte fire år og seks måneder som utgangspunkt på grunnlag av de nye lovendringene, men på grunn av formildende omstendigheter gav Høyesterett tiltalte en strafferabatt på ett år og åtte måneder. Straffen endte på to år og ti måneder ubetinget. Den formildende omstendigheten var blant annet at episoden var preg av impuls handling. Det er etter min mening uvisst om Høyesterett er i den tro at de fleste voldtekter etter straffelovens § 192 første ledd litra b er planlagte handlinger. Høyesterett utdyper ikke denne formildende omstendighet i noe større grad.

I lagmannsrettsdommen fra 2012, jf. LB 2012 – 8589 ble normalstraffenivået anvendt, da det ble gitt fire års ubetinget straff for voldtekt. Lagmannsrettens vurdering la vekt på at det ikke forelå noen særlige formildende og skjerpene omstendigheter. Videre tas lov av 25. juni 2010 nr. 46 i betraktning, og at det ut ifra forarbeiderne er blitt tydeliggjort at det foreligger særlig behov for å heve straffenivået for voldtekt etter straffelovens § 192 første ledd litra b.

Gjennomgående for disse dommene er at det foreligger lite deldommer og flere rene dommer. Med dette menes at det dømmes flere ubetingede straffer. De 10 dommene fra 2010-2012 som er avsagt etter endringen har en gjennomsnitts totalstraffeutmåling på to år og elleve måneder. *Se vedlegg 2.* Det vil si at domstolene ligger i gjennomsnitt noe under kravet om minstestraft på tre år. Dette viser at det har vært en liten økning av straffeutmålingen, likevel er ikke dette nok økning for å oppfylle kravet som er tre år som minstestraft etter loven. Normalstraffen er fire år og domstolene er langt unna fra å brukes fire år (ubetinget fengsel) strafferammer ved voldtekt, da dette kun er gjort i ett tilfelle, jf. LB 2012 - 8589.

3.4.1.4.1 Oppsummering av straffeutmålingen før og etter lovendringen i 2010

I avhandlingen har vi sett at lovendringene har gitt seg utslag i rettspraksis. Voldtekt etter straffelovens § 192 første ledd litra b blir pådømt som voldtekt og retten argumenterer i mange tilfeller med at disse voldtektene er like alvorlig som andre voldtekter. Det har også skjedd endringer i straffeutmålingspraksis som følge av endringene i minstestraft og normalstraff i 2010.

Disse endringene er imidlertid ikke så store som man kunne påberegnet når man leser forarbeiderne.

Jeg har i oppgaven vist at før lovendring at den gjennomsnittlige straff på to år. Dette er minstestraft kravet før lovendringen.

Etter lovendringen fikk vi minstestraft på tre år og normalstraff ble i forarbeiderne satt til fire år. Den gjennomsnittlige straff i mine dommer er to år og elleve måneder etter lovendring. Vi ser av dommer gjennomgått at straffen ligger rett under minstestraft på tre år og godt under normalstraff på fire år.

Det er samtidig vanskelig å dømme til lovens strengeste straff ved voldtekt. Det skal mye til for å få 21 års fengsel da formildende omstendigheter står sterkt i disse tilfellene. Grunnen til dette er at de bevismessige hensyn må være særdeles sterke for å kunne dømme til lovens strengeste straff. Videre mener jeg at domstolene vil legge vekt på individual preventive hensyn. Dette er hensyn hvor man vil avskrekke overgriperen til å gjøre den straffbarehandlingen i fremtiden. Målet med lovens strengeste straff på 21 års fengsel er blant annet å hindre overgriperen i å gjennomføre en slik straffbarehandlingen i fremtiden.

Gjennomgangen av rettspraksis viser absolutt en forbedring av straffeutmålingsnivået. Straffenivået har økt etter endringen i juni 2010, og av den grunn kan det hende at straffenivået vil øke ytterligere dersom utviklingen fortsetter i denne retningen. Lovgiver gav uttrykk for en gradvis skjerpelse av straffenivået *før* endringen.⁷⁵ Etter lovgivers ønske skulle avgjørelser *etter* endringen av loven om forhøyet straff settes i kraft med en gang. Det ser derimot ut til at domstolene vil utføre en gradvis skjerpelse også etter at lovendringen har trådt i kraft. Likevel, har domstolene idømt mindre deldommer etter endringene trådt i kraft. Da det *før* endringen var fem av 11 avgjørelser som var deldom var det kun tre avgjørelser av 10 dommer hvor det var ilagt deldom *etter* endringen.

⁷⁵ Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) s. 231

4 Avslutning

I avhandlingen har jeg drøftet ulike problemstillinger i forbindelse med voldtektsbestemmelsen, jf. straffelovens § 192 første ledd litra b.

Hovedfokuset har vært rettspraksis og om domstolene følger lovendringen om forhøyet straffeutmåling fra 2010.

Avhandlingen viser at domstolen har økt straffenivået, men de er under lovens minstestraft og langt unna de fire årene som er normalstraffenivået. Domstolene anser det som deres frihet til å sette den straff de mener er riktig ut ifra den enkelte sak etter å ha vurdert straffeutmålingsmomenter og lovgivers antydninger.⁷⁶

Det kan se ut som domstolene ofte finner forhold (formildende omstendigheter) i saken som gjør at saken er spesiell. Det vil si at det ikke foreligger et normalt tilfelle, noe som gjør at domstolene velger å ikke bruke normalstraffenivået.

I mange av avgjørelsene har jeg kommentert at domstolene ikke har tatt saken alvorlig nok, og at de lett gir formildende omstendigheter. Dette kan tyde på at dersom de hadde forholdt seg til alvorlighetsgraden av den straffbare handlingen, så ville straffeutmålingen være mer opp mot lovens krav.

⁷⁶ RT 2012-659

Litteraturliste og vedlegg

Litteratur

Bøker

Johs. Andenæs. *Alminnelig strafferett*. 5 utg. Oslo, 2004.

Johs. Andenæs. *Spesiell strafferett og formueforbrytelser*. 2. opplag. Oslo, 2009.

Hefte/del av serie

Aina Mee Ertzeid. *Straffelovens § 192 om voldtekt – et supplement til pensum i strafferett*. Jussens venner. 06;2006.

Anne Jorun Bolken Ballangrud. *Seksuelle overgrep mot kvinner med funksjonsnedsettelse – En analyse av straffelovens §§ 192 og 193 og den tilhørende rettspraksis*. Kvinnerettslig skriftserie nr. 71:2007.

Nasjonale lover

1814 Kongeriget Norges Grundlov, given i Rigsforsamlingen paa Eidsvold den 17de Mai 1814 (Grunnloven 17.mai 1814)

1902 Almindelig borgelig Straffelov (straffeloven) 22.mai 1902 nr. 10

1999 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettighetsloven) av 21.mai 1999 nr. 30

2005 Lov om straff (straffeloven) av 20.mai 2005 nr. 28

2010 Lov om endringer i straffeloven 1902 mv. (skjerpning av straffen for drap, annen grov vold og seksuallovbrudd) av 25. juni 2010 nr. 46

Forarbeider

Stortingsdokumenter

Ot. prp. nr. 28 (1999-2000) Om lovendringer i straffeloven mv (seksuallovbrudd)

Ot. prp. nr. 90 (2003-2004) Om lov om straff (straffeloven)

Ot. prp. nr. 8 (2007-2008) Om lov om endringer i straffeloven 20.mai 2005 nr.28 mv. (skjerpene og formildende omstendigheter, folkemord, rikets

selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet og offentlig myndigheter.

Ot. prp. nr. 22 (2008-2009) Om lovendring i straffeloven 20.mai 2005 nr.28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)

Prop. 97 L (2009-2010) Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak) Endring i straffeloven 1902 mv (skjerpning av straffen for drap, annen grov vold og seksuallovbrudd)

NOU

NOU 1997:23 Seksuallovbrudd.

NOU 2008:4 Fra ord til handling.

Internasjonale konvensjoner

EMK Menneskerettighetskonvensjonen, Roma, 4.november 1950

Kvinnekonvensjonen Konvensjonen om diskriminering av alle former for diskriminering av kvinner, FN, 18.desember 1979

Barnekonvensjonen Konvensjonen om barnets rettigheter, FN, 20. november 1989

Internettisider

FN Sambandet. FNs Kvinnekonvensjon. Oslo, 2012.

<http://www.fn.no/FN-informasjon/Konvensjoner-og-erklæringer/Menneskerettigheter/FNs-kvinnekonvensjon> (Sisert 12. september 2012)

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Committee on the Elimination of Discrimination against Women. Switzerland (OHCHR), 1996-2012. <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/index.htm> (Sisert 6.september 2012)

Statistisk Sentralbyrå. Kriminalitet og rettsvesen – Anmeldte lovbrudd, 2011. Oslo, 29.juni 2012. <http://www.ssb.no/lovbrudda/> (Sisert 29.august 2012)

Dagbladet/NTB. Anmeldt for voldtekt etter sex-skrypt. Oslo, 16.2.2007.
<http://www.dagbladet.no/nyheter/2007/02/16/492194.html> (Sisert 2.oktober 2012)

Justis og Beredskapsdepartementet. Beslutningskompetanse og status for voldtekts utvalgets forslag. Oslo
21.12.2011.
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/aktuelt/nyheter/2011/beslutningskompetanse-og-status-for-vold.html?id=667673> (Sisert 17. oktober 2012)

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women. Convention of the Elimination of All Forms of Discrimination against Women (CEDAW) – Committee on the Elimination of Discrimination against Women – Fifty-first session. 13 February - March 2012. Switzerland (OHCHR), 2012.
<http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/docs/co/CEDAW-C-NOR-CO-8.pdf> (Sisert 6.september 2012)

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Committee on the Elimination of Discrimination against women considers report of Norway. 16 February 2012. Switzerland (OHCHR) 2012.
<http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=11835&LangID=E> (Sisert 6.september 2012)

Dommer og kjennelser

Høyesterett:

RT-1970-1235

RT-1993-963

RT-1997-1118

RT-2003-687

RT-2005-663

RT-2011-734

RT-2012-1103

RT-2012-1341

RT-2012-60

RT-2012-659

RT-2012-201

RT-2012-914

Lagmannsrett:

LG-2010-20596

LH-2010-64411

LH-2010-100746

LB-2010-184202

LF-2011-183391

LA-2011-73476

LH-2011-57024

LH-2011-190888

LH-2011-108446

LH-2011-184382

LB-2011-19370

LB-2011-132727

LB-2011-179061

LB-2011-146128

LB-2011-156401

LB-2012-4438

LB-2012-8589

LB-2012-12315

LB-2012-8349

Tingrett:

THALD-2011-36045

TOVRO-2011-125509

TOSLO 2011-109580

TLARV-2012-91405 TARV-2012-93962

Vedlegg

Vedlegg 1. Hvor mange av de etterforskende sakene det ble satt ut tiltale.

Tabell oversikt:

1980	129	35	27,13 %	1995	309	62	20,06 %
1981	114	32	28,07 %	1996	338	54	15,97 %
1982	136	40	29,41 %	1997	358	68	18,99 %
1983	175	54	30,85 %	1998	380	70	18,42 %
1984	201	49	24,37 %	1999	388	64	16,49 %
1985	241	75	31,12 %	2000	381	56	14,69 %
1986	255	69	27,05 %	2001	540	103	19,07 %
1987	278	80	28,77 %	2002	495	109	22,02 %
1988	332	76	22,89 %	2003	581	122	20,99 %
1989	335	96	28,65 %	2004	633	87	13,74 %
1990	376	117	31,11 %	2005	704	139	19,74 %
1991	326	97	29,75 %	2006	674	136	20,17 %
1992	357	101	28,29 %	2007	753	163	21,64 %
1993	379	105	27,70 %	2008	763	135	17,69 %
1994	349	83	23,78 %	2009	853	157	18,40 %
				2010	843	160	18,97 %

Vedlegg 2.

	FØR ENDRING	STRAFFEUTMÅLING	
	Dommer	Straffeutmåling	Antall mnd
1	LH 2010 - 100746	2 år og 4 mnd ubetinget/ 1 år betinget m/prøvetid 2 år	28
2	LH 2010 - 64411	2 år og 2 mnd ubetinget / 1 år og 6 mnd betinget m/prøvetid 2 år	26
3	LG 2010 - 20596	2 år og 6 mnd ubetinget/ 8 mnd betinget m/prøvetid 2år	30
4	TOVRO 2011 - 125569	1 år og 4 mnd ubetinget	16
5	THALD 2011 - 36045	1 år og 4 mnd ubetinget/ 1 år betinget m/prøvedtid 2 år	16
6	LB 2011 - 156401	2 år og 9 mnd ubetinget/ 1 år betinget m/prøvetid 2 år	33
7	LB 2011 - 146128	6 mnd ubetinget	6
8	LA 2011 - 73467	3 år og 3 mnd ubetinget	39
9	RT 2012 - 1341	2 år og 6 mnd ubetinget	30
10	RT 2012 - 60	2 år og 4 mnd ubetinget	28
11	RT 2012 - 201	1 år ubetinget	12
	SUM:		264
	Gjennomsnitt mnd		24
	År og mnd		2 år
	ETTER ENDRING		
1	TOSLO 2011 - 10958	2 år og 6 mnd ubetinget	30
2	LH 2011 - 184382	2 år og 6 mnd ubetinget	30
3	LH 2011 - 198088	1 år ubetinget	12
4	TLARV 2012 - 91405 TLARV 2012 - 93962	3 år og 3 mnd og 3 år og 6 mnd / 2 år og 6 mnd betinget på begge**	40,5*
2	RT 2012 - 659	2 år og 10 mnd ubetinget	34
6	RT 2012 - 914	2 år og 10 mnd ubetinget	34
7	LB 2012 - 4438	3 år og 3 mnd ubetinget	39
8	LB 2012 - 8589	4 år ubetinget	48
9	LH 2012 - 12315	4 år ubetinget / 1 år betinget m/prøvetid 2 år	48
10	LH 2012 - 8349	3 år ubetinget og 6 mnd ubetinget	42
	SUM:		357,5
	Gjennomsnitt mnd		35,7
	År og mnd		2 år og 11 mnd
	*regnet ut gjennomsnitt av de to tiltaltene $39+42=81/2=40,5$. **Prøvedtid 2 år.		

Vedlegg 3.

LI,,,,DOMSTOLER	SKYLD
<u>TINGRETT</u>	
<u>FØR</u> lovendring	
THALD 2011 - 36045	Forsett
TOVRO 2011 - 125509	Forsett
<u>ETTER</u> lovendring	
TOSLO 2011 109580	Grov uaktsom
TLARV 2012 - 91405 TARV 2012 - 93962	Forsett
<u>LAGMANNRETT</u>	
<u>FØR</u> lovendring	
LH 2010 - 100746	Forsett
LH 2010 - 64411	Forsett
LG 2010 - 20596	Forsett
LB 2011 - 156401	Forsett
LB 2011 - 146128	Forsøk
LA 2011 - 73467	Forsøk
<u>ETTER</u> lovendring	
LH 2011 - 184382	Forsett
LH 2011 - 198088	Forsett
LB 2012 - 4438	Forsett
LB 2012 - 8589	Forsett
LB 2012 - 12315	Forsett
LB 2012 - 8349	Forsett
<u>HØYESTERETT</u>	
<u>FØR</u> lovendring	
RT 2012 - 1341	Forsett
RT 2012 - 60	Forsett
RT 2012 - 201	Forsett
<u>ETTER</u> lovendring	
RT 2012 - 659	Forsett
RT 2012 - 914	Forsett